นางซ้วนจู้ ลิ่มวงศ์

อนุสรณ์

ในงานฌาปนกิจศพ

นางซ้วนจู้ ลิ่มวงศ์

ณ เมรุวัดมกุฏกษัตริยาราม

วันจันทร์ที่ ๒๓ มิถุนายน ๒๕๒๓

นางซ้วนจู้ ลิ่มวงศ์

ชาตะ ๒๕ เมษายน ๒๔๕๓

มรณะ ๑๕ มิถุนายน ๒๕๒๓

ประวัติ

เมื่อวันศุกร์ ขึ้น ๘ ค่ำ เดือน ๕ ปีจอ ทางจังหวัดนครศรีธรรมราช กำลังเตรียมรับเสด็จกันอยู่นั้น นางกิมตั้ง ภรรยานายหยวย ซึ่งเตรียมตัวจะไปรับเสด็จที่ปากนคร เกิดมีอาการเจ็บครรภ์ คลอดบุตรหญิงที่บ้านพ่อเฒ่าชุม แม่กิมจับ ตำบลท่าวัง อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งเป็นยายของหลานใหม่ พ่อเฒ่าชุมจะตั้งชื่อให้ว่า "ทองเด็ด" เพราะคลอดวันรับเสด็จ แต่บิดาของเด็กต้องการให้ชื่อ "ซ้วนจู้" จึงได้ชื่อซ้วนจู้ ต่อมานางกิมตั้งก็มีบุตรอีก ๒ คน คือนายเต็กและนายศิริ ภายหลังที่นายหยวยถึงแก่กรรม นางกิมตั้งสมรสกับนายฉลอง ศุกระกาญจน์ และมีบุตรอีก ๔ คน คือ

นางแฉล้ม เปสตันยี

นางฉลวย วิลาวรรณ

นายอุทัย ศุกระกาญจน์

นายอุทิศ ศุกระกาญจน์

นางซ้วนจู้ ได้สมรสกับนายวรรณะ (วั่นเส้ง) ลิ่มวงศ์ บุตรนางยกเนี้ยว นายแปฮ่อ มีบุตรธิดา ๑๐ คนคือ

ด. ญ. เต็กจิ้ว ถึงแก่กรรมเมื่อ ๑ ปี

ศจ. นพ. เกษม ลิ่มวงศ์ พบ. สมรสกับนางอารีย์ (อินทยศ) มีบุตร ๒ คน

น. ส. พรรณี ลิ่มวงศ์ ภ.บ.

นายปรีชา ลิ่มวงศ์

นางยุพา จินดาประดิษฐ์ บช.บ. สมรสกับ ศจ. ประยูร จินดาประดิษฐ์ มีบุตร ๓ คน

ดร. วิสาขะ ลิ่มวงศ์ ท.บ. Ph.D.

ร.ท. ไพบูลย์ ลิ่มวงศ์ ท.บ. สมรสกับนางศรีเพ็ญ (ศรีมาศ) มีบุตร ๒ คน

นายไพศาล ลิ่มวงศ์ วท.บ. (เกียรตินิยม) สมรสกับนางผ่องศรี (พฤฒิพันธ์) มีบุตร ๑ คน

(ร.ท. ไพบูลย์ กับ นายไพศาล เป็นคู่ฝาแฝดกัน)

นายไพรัตน์ ลิ่มวงศ์ วศ.บ.

ด.ญ. ทัศนีย์ ลิ่มวงศ์ ถึงแก่กรรมเมื่อ ๒ ปี

แม่มีความลำบากกับลูก ๆ มามาก เพราะนอกจากจะมีลูกมากแล้ว ยังต้องย้ายบ้านที่อยู่หลายครั้ง คราวสงครามเอเซียบูรพา แต่ความมีเมตตาของแม่ทำให้แม่มีเพื่อนบ้านมาก ให้ความช่วยเหลือยามตกทุกข์ได้ยากเสมอ ความขยันขันแข็งในการงานร่วมกับพ่อ ทำให้สามารถตั้งตัวได้ และส่งลูกเข้าเรียนในมหาวิทยาลัยจนสำเร็จทุกคน และนั่นก็เป็นความภาคภูมิใจของแม่ตลอดมา แม่เป็นคนชอบทำบุญ ไปวัดเสมอมิได้ขาด ใครบอกบุญที่ไหนก็ร่วมด้วยเสมอ ได้รับเข็มสมนาคุณเป็นผู้อุปการะกิตติมศักดิ์คณะแพทยศาสตร์ ศิริราชพยาบาล ผู้อุปการะโรงพยาบาลสมเด็จเจ้าพระยา กระทรวงสาธารณสุข

เมื่อสิ้นบุญพ่อ ลูก ๆ ก็ได้ขอร้องให้แม่ย้ายจากบ้านที่นครศรีธรรมราช เข้ามาอยู่ใกล้ ๆ ลูกในกรุงเทพ ฯ ครั้งแรกแม่ปฏิเสธเพราะยายแก่มากแล้ว และแม่ก็ถือว่าเป็นหน้าที่ของแม่ที่จะคอยดูแลเอาใจใส่ยาย จนกระทั่งยายเองก็ต้องบอกให้แม่ย้ายมากับลูก ยายเองมีผู้ช่วยเหลือคอยดูแลแล้ว แต่ความกตัญญูกตเวทีที่แม่มีอยู่ ทำให้แม่ถือเป็นภาระที่จะต้องกลับนครศรีธรรมราชไปเยี่ยมยายเป็นระยะ ๆ เสมอ แม้กระทั่งพอค่อยยังชั่วจากอาการป่วย

เมื่อแม่ป่วยจนต้องเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาล และต้องเข้า ๆ ออก ๆ ในโรงพยาบาลอยู่เป็นระยะ ๆ จนครั้งสุดท้ายแม่ก็จากพวกลูก ๆ และญาติไปอย่างสงบ เมื่อวันที่ ๑๕ มิถุนายน ๒๕๒๓ เวลา ๑๕.๔๕ น ณ ตึกตั้งตรงจิต ชั้น ๓ โรงพยาบาลศิริราช รวมเวลาป่วยครั้งสุดท้ายในโรงพยาบาล เป็นเวลา ๗๔ วัน

รับพระราชทานเข็มสมนาคุณ
ผู้อุปการะโรงพยาบาลสมเด็จเจ้าพระยา กระทรวงสาธารณสุข

เมื่ออายุ 17 ปี
พ.ศ. 2470

ถ่ายกับหลานย่า
ด.ช.ศรัณยู ลิ่มวงศ์

ถ่ายกับหลานย่า ชนินทร์-ศิริอร ลิ่มวงศ์

ถ่ายกับหลานยาย บี่ยะ – พิยะดา – ธนาวิชญ์ จินดาประดิษฐ์

ถ่ายกับหลานย่า เพ็ญพร·พอพันธ์ ลิ่มวงศ์

ที่ลินคอล์น เมมโมเรียล
วอชิงตัน ดี.ซี.

ถ่ายกับวิสาขะ ที่อนุสาวรีย์ เจฟเฟอร์สัน

ถ่ายที่บูชการ์เด้น ลอสแองเจลิส

ในงานบำเพ็ญกุศลฌาปนกิจศพ นางชวนจู ลิ่มวงศ์ ผู้มารดา ที่ฌาปนสถาน วัดมกุฏกษัตริยาราม วันจันทร์ที่ ๒๓ มิถุนายน ๒๕๒๓ เวลา ๑๕.๐๐น. ศาสตราจารย์นายแพทย์เกษม ลิ่มวงศ์ ผู้เคยเป็นศิษย์วัดกษัตริย์ สมัยศึกษาวิชาสามัญ และยังคงมีความสนิทสนมกับสำนักตราบเท่าถึงปัจจุบัน ได้แสดงความประสงค์ขอบทความต่างๆ ที่เขียนไว้หลายเรื่อง เพื่อรวมพิมพ์เป็นอนุสรณ์แก่ญาติมิตร และท่านผู้ที่เคารพนับถือ ในวันฌาปนกิจศพคุณแม่. ฉันได้อนุญาตให้เลือกพิมพ์ได้ตามประสงค์แล้ว.

เห็นใจของผู้ที่มีแม่ ซึ่งเคยอยู่ใกล้ชิด ได้ปฏิบัติให้ท่านสุขกายสบายใจ อบอุ่นใจในชีวิตของลูกทั่วไป ครั้นท่านมาดับชีวิตจากลูกหลานเช่นนี้ ย่อมเกิดความอาลัยรักที่มิ่งขวัญของชีวิตสูญสิ้นไป ทั้งๆ ที่ทราบกันอยู่แล้วว่าเกิดมาแล้ว ก็ต้องตายด้วยกันทั้งหมด ดังกระนั้น ลูกหลานทั้งหลาย ก็ยังไม่อยากให้ผู้ตายของตนมาตายจาก อยากให้มี

ฆายุอยู่รับความสนใจของตนตลอดไป ไม่มีที่สิ้นสุด คิดแล้วก็คล้ายว่าลูกหลานต้องการให้ท่านยายของตนถูกทรมานร่างกายเพราะความแก่เฒ่า อย่างลุกโอย นั่งโอย ต่อไปนาน ๆ ซึ่งลูกหลานนั่นเอง ก็กำลังเติบโตเข้าหาความแก่อยู่เหมือนกัน.

หน้าที่ของลูกหลาน ที่ถูกที่ควรแล้ว ควรศึกษาส่วนดีในชีวิตของท่านยายไว้เป็นมรดกแก่ตน จะเกิดคุณประโยชน์ดีกว่า เท่ากับเรียนลัดวิธีการดำเนินชีวิต.

ขอบุญกุศลที่บรรดาลูกหลานบำเพ็ญอุทิศแก่ท่านยายด้วยความอาลัยรัก จงเป็นกำลังให้นางชวนจู้ ลิ้มวงศ์ ประสพสุขสำราญกายใจในสัมปรายภพ ทุกประการ เทอญ.

สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ.

วัดราชบพิธ. กรุงเทพมหานคร
วันที่ ๒๐ มิถุนายน ๒๕๒๓

อาลัยแม่

สิบสี่ปีเศษที่บรรดาลูก ๆ ต้องกำพร้าพ่อ เราก็มีแต่แม่ที่คอยเป็นกำลังใจและเป็นขวัญให้ได้มีมานะอดทน ตลอดจนเป็นที่ปรึกษา ลูก ๆ ทั้งหลายก็ก้าวหน้าในการงานมาเป็นลำดับ ยิ่งเมื่อแม่มีโอกาสได้เข้ามาอยู่ในกรุงเทพ ฯ ก็ทำให้ขวัญของพวกลูก ๆ ดียิ่งขึ้น เพราะได้มีโอกาสอยู่ใกล้ชิดแม่มากขึ้น ยังมีโอกาสให้แม่ได้ชื่นชมกับหลาน ๆ ซึ่งเป็นสิ่งที่แม่เองก็ดูจะมีความสุข ทำให้พวกลูก ๆ สบายใจมากที่แม่มีความสุข ลูก ๆ รู้ดีว่าแม่เหงาเมื่ออยู่กรุงเทพ ฯ ผิดกับอยู่นครศรีธรรมราช ดังนั้นพวกลูก ๆ ก็หาโอกาสอยู่ใกล้แม่นาน ๆ ทุกครั้งที่แม่กลับไปนครศรีธรรมราชเพื่อเยี่ยมยาย พวกลูก ๆ หลาน ๆ ก็ไปส่งกันคับคั่ง และห่วงแม่มากขึ้น จนระยะหลังมักจะมีลูกหรือหลานติดตามไปด้วยเสมอ

๓ ปีสุดท้ายนี้แม่ป่วย บรรดาลูกก็พยายามประคับประคองจิตใจแม่ตลอดจนสุขภาพ เพราะทุกคนรู้ดีว่าเรามองเห็นวันที่แม่จะจากเราใกล้เข้ามา เราไม่อยากขวัญเสีย พวกลูก ๆ จึงปกปิดอาการป่วยของแม่ มิให้แม่รู้ว่าโรคร้ายที่เกิดกับแม่นั้นมันหมายถึงชีวิตแม่ เราแอบร้องไห้กันลับหลังแม่มานาน แม้ว่าบาปแห่งมุสาวาทนี้จะตกอยู่แก่ลูก แต่เราก็พร้อมจะรับบาปนี้เพื่อให้จิตใจของแม่มีสุข เพราะแม่คือขวัญของพวกลูก ๆ

ยามที่แม่ป่วยหนัก แม่เองก็มีความอดทนที่จะไม่ค่อยยอมบอกลูก ๆ เช่นเดียวกัน เพราะเกรงว่าลูกจะไม่มีความสุข ลูก ๆ ก็คอยสังเกตอยู่ตลอด

เวลาว่าแม่อดทนมาก ด้วยความเกรงใจ บางครั้งก็เพราะสงสารลูก ลูก ๆ จึงคาดคั้นจนทราบความจริงและขอร้องการรักษาต่าง ๆ แม่ก็ไม่ค่อยจะขัดใจ เชื่อและคล้อยตามที่ลูกขอร้อง

การเข้าโรงพยาบาลครั้งสุดท้ายของแม่ด้วยอาการปวดท้องรุนแรง พวกลูก ๆ ได้ขอร้องให้แม่รับการผ่าตัด ซึ่งแม่เองก็ไม่ค่อยจะเต็มใจนัก แต่แม่ก็ยอมเพราะทนการขอร้องของลูกไม่ไหว ลูกรู้ว่าแม่คงไม่สบายใจ แต่ลูกเองก็ไม่อยากเห็นแม่ทรมานกาย สิ่งใดที่จะทำให้แม่สบายทั้งกายใจ ลูกก็รับอาสากันถ้วนหน้า โรคแทรกซ้อนที่เกิดขึ้นใด ๆ ลูกก็พยายามหาทางรักษาบัดเป่าให้แม่ด้วยตัวของลูก ๆ เอง จนบางครั้งก็ดูเหมือนว่าได้ก้าวก่ายการพยาบาลของพยาบาลประจำตึก แต่เมื่อเป็นความสุขของแม่ พวกลูก ๆ ก็ได้ขออนุญาตพยาบาล ซึ่งก็ได้รับกรุณาอนุญาตให้ บรรดาผู้คุ้นเคย และอาจารย์ตลอดจนเพื่อน ๆ ได้กรุณามาเยี่ยมแม่ พวกลูก ๆ ก็ขอขอบพระคุณไว้ ณ ที่นี้ด้วย

แม่มีความสุขทางใจที่ลูก ๆ ได้เฝ้าใกล้ชิด โดยเฉพาะลูกสาวและลูกชายคนเล็กของแม่ทำให้แม่มีความสุขได้มาก แม้ว่าลูกทั้งหลายนั้นจะเหนื่อยยาก แต่ก็เป็นความสุขใจทั้งแม่และลูก ความผูกพันธ์ระหว่างเราแม่ลูกนั้นมากเกินกว่าจะกล่าวเป็นตัวอักษร เพราะบางครั้งเพียงมองตากันก็ทราบแล้ว ยิ่งระยะนี้แม่พูดไม่ได้ก็เป็นประจักษ์พยานว่า การใช้สายตาระหว่างแม่กับลูกนั้นรู้กันได้จริง ๆ

แม่มีอาการหนักขึ้นมาคราวไร ลูก ๆ ก็พร้อมหน้าที่จะช่วยเหลือทุกอย่าง จนชีวิตแม่สงบลงโดยปราศจากความเจ็บปวดทุรนทุรายใด ๆ เลย

แต่พวกลูก ๆ ก็ยังรู้สึกว่าแม่ยังอยู่กับลูก หากว่าชาติหน้ามีจริงขอให้ลูกได้มีโอกาสเป็นลูกของแม่อีก แม่เป็นคนใจบุญได้ทำบุญตลอดมามิได้ขาด ทุกครั้งที่มีโอกาส ทั้งที่วัดและที่โรงพยาบาลก็เป็นประจักษ์พยาน ขอผลบุญกุศลที่ลูก ๆ ได้ทำไว้ในชาตินี้ จงร่วมเป็นผลบุญกุศลของแม่ดลบันดาลให้แม่ไปสู่สุคติ

ลูกของแม่

นตฺถิ เม เอตฺถ สํสโย
ความสงสัยในเรื่องตายนี้ไม่มีแก่เรา.

ร่างกาย ได้ธาตุ ๔ คุม
ประชุม วิญญาณ ซ่านสิง
เป็นรูป นามปก- ครองจริง
เล็กใหญ่ ชายหญิง ชิงชม.

ประถม วัยอ่อน ศึกษา
วิชชา ความรู้ คู่บ่ม
เพื่อกอบ ทรัพย์ อุดม
นิยม เยี่ยงนี้ นานมา.

ถึงมัช ฌิมวัย ใหญ่เติบ
ก่อเริ่ม ตั้งครอบ ครัวอ่า
กอบอา- ชีพเลี้ยง ตามมา
ทุกวัน คืนอุสา- หะทน.

อายุ ลุปัจ ฉิมวัย
ร่างกาย เสื่อมใจ ย่อย่น
ลุกโอย นั่งโอย เหลือลัน
ใกล้ชรา คร่าล้ม จนวาย.

เศรษฐี เข็ญใจ ใหญ่เล็ก
หนุ่มสาว เหล่าเด็ก ทั้งหลาย
ต่างทรง ชีพอยู่ เพื่อตาย
ย่อมคล้าย กันหมด หมู่มนุษย์.

คิดอยาก ไม่ให้ ใครตาย
ทั้งตัว ต้องสลาย ที่สุด
จึงอย่า หลงโลก ลิร่ง
เพราะล้วน ม้วยคง ตามกัน.

วันที่ ๕ พฤษภาคม ๒๕๒๓.

สมบัติมนุษย์

พระนิพนธ์

สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ (วาสนมหาเถระ)
สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก
วัดราชบพิธสถิตมหาสีมาราม

ศีล ๕ คือสมบัติของมนุษย์

คนไทยเรา **นับว่ามีโชคประจำชีวิตอย่างน่าภูมิใจ** ที่สำคัญยิ่ง **ก็คือพระพุทธศาสนา** ได้แก่มีคำสอนขององค์พระพุทธเจ้า ที่แพร่หลายอยู่ในขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรม มาตั้งแต่ลืมตาเห็นโลก เพราะท่านบุรพชนนับแต่ต้นตระกูลปู่ทวดขึ้นไปตั้งหลายสิบชั้น ได้ใคร่ครวญพิจารณาอย่างรอบคอบถี่ถ้วนถึงคำสอนของพระพุทธเจ้าแล้ว เห็นว่าเป็นคำสอนที่มีหลักเกณฑ์แน่นอน สมเหตุสมผล มิใช่เป็นคำสอนเพื่อประโยชน์แก่พระองค์ศาสดาอย่างไรเลย แต่เป็นคำสอนที่ล้วนให้เกิดคุณประโยชน์แก่ผู้ประพฤติตามเฉพาะตนเองทั้งนั้น พระบรมศาสดามิได้มีส่วนแบ่งปันคุณประโยชน์ด้วยอย่างไร เพราะท่านได้แถลงเสมอว่าท่านเป็นเพียงผู้แนะนำอะไรดีควรประพฤติ อะไรชั่วควรงดเว้นเท่านั้น สมกับคำสอนที่ว่า ใครทำดี ก็ได้ดีเอง ใครทำชั่ว ก็ได้ชั่วเอง ท่านบุรพชนชาวไทยของเราจึงยอมรับนับถือเป็นหลักประพฤติตามสืบต่อมา ส่งเสริมให้เป็นมรดกตกทอดถึงชาวเรารุ่นหลานเหลน ได้เรียนรู้คำสอนของพระพุทธเจ้าอย่างสะดวกสบาย ไม่ต้องเที่ยวค้นคว้าให้เสียเวลาของชีวิต อาศัยพ่อแม่เป็นครูคนแรกแนะนำเป็นเบื้องต้นสืบมา

จึงใคร่ที่จะชักชวนชาวไทยผู้เหมือนญาติ ร่วมนับถือพระพุทธ-ศาสนาตามอย่างพ่อแม่ ปู่ย่าตายาย ให้มีน้ำใจได้ประพฤติตามคำสอนของพระพุทธเจ้าอย่างจริงจังทั่วกัน จะได้สมกับที่พระองค์ตรัสเตือนกำชับว่าการงดเว้นไม่ปฏิบัติผ่าฝืนคำห้ามการยินดีปฏิบัติตามคำแนะนำสั่งสอนนั้น ล้วน

เป็นหน้าที่ของชาวเราผู้เป็นสาวกนับถือพระองค์เป็นที่เคารพบูชาอย่างสูงสุด ต้องประพฤติกระทำเอง จะมัวขอร้องบนบานศาลกล่าวขออำนาจบารมี ตลอดเทพาอารักษ์ให้มาช่วยดลบันดาลสิ่งที่ตนต้องการปรารถนา มีลาภ ยศ สรรเสริญ สุข นั้น ย่อมไม่สำเร็จสมประสงค์เลย

ที่ปรารถนาชักชวนคนไทยผู้มีปู่ย่า ตาทวดเป็นคนนับถือศาสนาพุทธในที่นี้ ก็เพื่อให้เลิกแสดงการนับถือพระพุทธเจ้าตามธรรมเนียมประเพณีกันเสียที เพราะได้ถูกตำหนิติเตียนอย่างน่าอับอายมาแล้วว่า คนไทยชาวพุทธเป็นพวกใกล้เกลือกินด่าง คือมีศาสนาคำสอนที่ดีด้วยหลักเหตุผล เป็นมรดกอยู่ในบ้านในเมืองเหมือนเกลืออยู่แล้ว ยังเพิกเฉยละเลยไม่นำพา กลับเห็นเป็นของเก่าคร่ำคร่าล้าสมัย มัวหลงนิยมสิ่งใหม่ ๆ ที่มีคุณค่าต่ำเท่ากับน้ำด่าง หลงทอดทิ้งละเลยคุณความดีเช่นเกลือเสีย จึงสมควรอย่างมากในปัจจุบันบัดนี้ ที่ชาวพุทธทั้งหลาย ชายหญิง คฤหัสถ์บรรพชิต จะมาร่วมมือประพฤติตามคำสอนของพระพุทธเจ้ากันอย่างจริงจังตลอดกาลเป็นนิตย์เถิด ไม่ต้องรอวันพระวันโกน หรือในพรรษานอกพรรษา เท่ากับพยายามละเลิกกินด่าง หันมาเริ่มต้นกินเกลือกันเถอะ อย่าให้เสียชาติที่เกิดเป็นมนุษย์พบพระพุทธศาสนาแล้ว แต่ไม่รับผลดีเป็นคุณแก่ชีวิตบ้าง จะน่าละอายใจไม่น้อย เพราะตนเองต้องพลอยผิดพลาดจากคุณความดีที่พึงประพฤติตามคำสอนของพระศาสนาแล้ว มิหนำซ้ำจะเป็นตัวอย่างที่ไม่ดีไม่งามให้ลูกหลานอันเป็นยอดรักปานดวงใจ จดจำบาปของบุรพชนไว้เป็นสมบัติติดนิสัยเขาโดยไม่รู้ตัว เหมือนผู้ใหญ่หลอกลวงลูกหลานให้เป็นเหมือนโจร และถ้าเป็นเด็กลูกหลานของตระกูลอื่น หากจะถูกผู้ใหญ่ต่างตระกูลหลอกลวง ก็ยังพอประมาณเพราะต่างสายเลือด แต่นี่ลูกหลานจากสายเลือดของตนเองกลับมา

ถูกผู้ใหญ่ต้นตระกูลต้นสายเลือด หลอกให้เป็นเหมือนโจร ขาดศีล ขาดธรรม ไม่นำพาต่อคำสอนที่ดี น้ำใจของผู้ใหญ่ชนิดนี้จะอำมหิตร้ายกาจสักเพียงไหน

เพื่อให้พุทธศาสนิกชนมีคุณธรรมความดีงามไว้ประดับตน สมชาติเป็นมนุษย์ทั้งร่างกายจิตใจ พระพุทธองค์จึงวางหัวข้อชื่อให้ระวังรักษาไม่ผ่าผืนกระทำความชั่ว เป็นอย่างน้อยที่สุดไว้ ๕ ข้อ ที่เราเรียกรู้กันว่า ศีล ๕ ให้ตั้งใจงดเว้นอยู่เสมอไม่เลือกเวลา สถานที่ คือ

๑. ตั้งใจงดเว้นการฆ่าสัตว์ ที่มีชีวิตให้ตาย
๒. ตั้งใจงดเว้นการลักขโมยสิ่งของผู้อื่น
๓. ตั้งใจงดเว้นการประพฤติผิดประเวณี
๔. ตั้งใจงดเว้นการพูดปดโกหกให้คลาดเคลื่อนจากความจริง
๕. ตั้งใจงดเว้นการดื่มสุราเมรัย

ที่พระพุทธเจ้ายกหัวข้อทั้ง ๕ นี้ ขึ้นตั้งไว้ให้ผู้เคารพนับถือในพระองค์ ตั้งใจสำรวมระวังรักษาเป็นประจำทุกอิริยาบถ ก็เพราะว่าในหัวข้อทั้ง ๕ นี้ เป็นเหตุการณ์ที่ไม่มีใครอยากประสบพบเห็นเลย เมื่อลองนึกเทียบกับตัวเราดูอย่างจริงใจแล้ว เราเองก็ไม่ต้องการให้ใครมาประทุษร้ายต่อชีวิตร่างกาย ต่อทรัพย์สมบัติ, ต่อประเวณี, ต่อความซื่อสัตย์, และต่อความมีสติสัมปชัญญะ เมื่อเราเองก็เป็นมนุษย์เหมือนเขา เราไม่ชอบให้ใครมาเบียดเบียนรังแกเราอย่างไรคนอื่นก็ย่อมไม่ชอบเช่นเดียวกับเรา ดังนั้นพระพุทธเจ้าจึงยกเป็นหัวข้อให้คอยสำรวมระวัง เพื่อไม่ให้เบียดเบียนกันเพราะไม่มีใครอยากพบเห็น อย่าหลงกระทำตามชอบใจตน เมื่อต่างไม่ประทุษร้ายข่มเหงกัน ต่างมีความปรารถนาดีต่อกันและกัน อนุเคราะห์

สงเคราะห์เกื้อกูลกันตามที่ท่านเรียกว่าเมตตา ได้แก่ความปรารถนาความสุขจำเริญให้แก่กันและกัน ก็นับว่าอยู่เป็นสุข นอนตาหลับอย่างผาสุกสบาย สมกับเป็นหมู่คณะของคนดีมีศีลธรรมโดยแท้

วิธีที่จะรักษาศีลทั้ง ๕ ข้อนี้ มิใช่ว่าต้องอาศัยสมาทานกับพระภิกษุสงฆ์ตามวันพระ หรือตามพิธีทำบุญในงานต่าง ๆ เท่านั้น เราปรารถนาจะประพฤติตัวให้เป็นคนดีตามคำสอนของท่าน ตามหน้าที่ของพุทธศาสนิกชน ก็สามารถตั้งใจอธิษฐานเอาเองได้ ไม่ต้องรอวันพระ ไม่ต้องสมาทานกับพระภิกษุ และเมื่อรู้ตัวว่า ศีลข้อไหนขาดตกบกพร่องที่เรียกว่าศีลขาดหรือศีลเศร้าหมอง ก็พยายามเตือนตัวให้ได้ตั้งใจประพฤติดีชอบตามองค์ศีลนั้น ๆ เสียใหม่ ถึงจะเป็นการล้มร้อยครั้ง ก็พยายามตั้งใหม่ร้อยหนอยู่เสมอไป พยายามหัดทำไปทุกวันเวลาเหมือนเป็นการแต่งใจของเราให้สวยสดงดงามด้วยเมตตา เช่นเดียวกับการอาบน้ำชำระร่างกายให้สะอาดฉะนั้น

การรักษาศีล ชั้นแรกย่อมรู้สึกลำบาก ยากที่จะปฏิบัติอยู่บ้างเป็นธรรมดา เพราะยังไม่เคยกระทำ แต่เมื่อเชื่อใจแน่วแน่ต่อคำสอนของพระ-พุทธเจ้าว่าเป็นคำสอนที่ดี มีคุณประโยชน์แก่ผู้ประพฤติตามได้อย่างจริงใจแล้ว อดทนปฏิบัติตามไปด้วยอุตสาหะพากเพียร ไม่ช้าการที่เห็นว่ายากลำบากทำไม่ได้ ก็จะกลายเป็นของง่าย ทำตามได้อย่างปกติ ไม่รู้สึกลำบากอย่างเดียวกับกิริยายืนเดิน นั่งนอน แต่เดิมเราทำยังไม่เป็น แต่เมื่อร่างกายค่อยเติบโตขึ้น ได้พยายามฝึกหัดกิริยาเหล่านี้มาแต่เล็กแต่น้อย จึงค่อยกระทำได้คล่องแคล่วเป็นอย่างปกติธรรมดา ด้วยความเคยชินตามระยะเวลาที่เติบโต จึงสมควรอย่างยิ่งที่ชาวพุทธทั้งหลายจะได้ตั้งใจสำรวมระวังกายวาจาของตนตามองค์ศีลทั้ง ๕ นี้ ให้เป็นคุณสมบัติประจำใจตลอดไปทุกวันคืน

จะทำให้มีกำลังใจผ่องใส เบิกบานสุขกายสบายใจอย่างแท้จริง เท่ากับได้ขึ้นสวรรค์ทั้งเป็น ตามที่โบราณว่าสวรรค์อยู่ในอก นรกอยู่ในใจ ฉะนั้น

ผู้ที่ประกาศตนเป็นพุทธศาสนิกชน แต่ไม่สามารถสำรวมรักษาศีลทั้ง ๕ ไว้ประจำใจได้ ออกจะเป็นคนบาปสักหน่อย เพราะการที่ได้กำเนิดเกิดมาเป็นมนุษย์นี้ ท่านว่าเพราะบุญที่เคยสร้างสมไว้ในปางก่อนส่งเสริมมา เมื่อได้อัตภาพร่างกายเป็นมนุษย์แล้ว ก็มิใช่จะมีหน้าที่คอยฝ่าฝืนล่วงละเมิดศีลทั้ง ๕ ข้อนี้ อยู่เท่านั้น เพราะการละเมิดศีลทั้ง ๕ นี้ท่านว่าเป็นการทำบาป บาปก็คือฝ่ายชั่วเสื่อมทรามไม่มีใครปรารถนาพบเห็น เมื่อเกิดมาเป็นมนุษย์เพราะบุญส่งเสริมแล้ว ก็สมควรอย่างยิ่งที่จะได้ทำบุญให้มากยิ่งขึ้น จะได้เสวยสุขเพราะบุญส่งตั้งแต่โลกนี้ตลอดโลกหน้าโดยแท้ ครั้นเกิดเป็นมนุษย์แล้วกลับใจไปทำบาป อันมีผลเป็นความทุกข์ยากเดือดร้อน ผิดศักดิ์ศรีเช่นนี้ ก็จะกลายเข้าหลักที่ท่านเรียกว่า มนุสฺสเปโต มนุสฺสติรจฺฉาโน ร่างกายเป็นมนุษย์แต่จิตใจเป็นเปรตบ้าง เป็นดิรัจฉานบ้าง เมื่อผลของบาปไม่เป็นที่ปรารถนาของมนุษย์หน้าไหนเลย จึงควรที่เมื่อได้ภพชาติเป็นมนุษย์ ต้องสร้างคุณสมบัติของมนุษย์ก็คือศีลทั้ง ๕ เป็นอย่างน้อยที่สุด ประจำอัธยาศัยไว้ทุกลมหายใจเข้าออก จะได้สมกับที่ท่านยกย่องว่า มนุสฺสมนุสฺโส มนุสฺสเทโว เป็นมนุษย์ทั้งกายใจหรือกายเป็นมนุษย์แต่มีใจเป็นเทวดา

ตามพิธีศาสนา การสมาทานศีล ต้องว่าด้วยภาษาชาวมคธ เพราะคำสอนของพระพุทธเจ้าจารึกอยู่ในภาษามคธ เมื่อนำคำสอนของพระ-พุทธเจ้าเข้ามาสู่เมืองไทย ก็เท่ากับนำภาษาชาวมคธมาด้วย ชาวไทยเราถือคติรักษาแบบแผนหลักฐานมูลเดิมเป็นสำคัญ เมื่อจะประกอบพิธีศาสนา จึงต้องใช้ภาษามคธเป็นหลักเสมอไป นับแต่คำอาราธนาศีลสมาทานศีล

สวดมนต์ทำวัตรเช้าเย็นถวายทานต่าง ๆ ที่สุดการบรรพชาอุปสมบทบวชเป็นพระภิกษุ สามเณร ล้วนใช้ภาษามคธทั้งนั้น เท่ากับรักษาภาษาครูไว้เป็นหลักฐานมูลเดิม หากว่าผู้ฟังพระภิกษุสาธยายพิธีต่าง ๆ ด้วยภาษามคธฟังไม่รู้เรื่องราว ชวนให้ไม่สนใจอยู่บ้าง ก็ขอให้นึกอดใจเพื่อรักษาภาษาครูไว้ชั้นหนึ่งก่อน เมื่อปรารถนาจะรู้เนื้อความ เพื่อประพฤติปฏิบัติตาม ก็สามารถที่จะขวนขวายแสวงหาจากฉบับที่แปลเป็นภาษาไทยไว้ศึกษาได้อย่างกว้างขวางจากสำนักพิมพ์ต่าง ๆ

ถ้าชาวพุทธศาสนิกชน ไม่มีศีล ๕ เหล่านี้ประจำใจ ก็ย่อมได้ชื่อว่าเป็นพุทธศาสนิกชนเพียงตามประเพณี หรือเป็นชาวพุทธเพียงอามิส-บูชาที่แสดงความเคารพนับถือด้วยดอกไม้ธูปเทียน หรือมีประจำใจอยู่น้อยข้อหรือมีอยู่บางครั้ง บางคราวความเป็นชาวพุทธย่อมอ่อนแอหรือเป็นอยู่เพียงบางครั้งบางคราวเท่านั้น ไม่เป็นชาวพุทธอย่างเต็มที่บริบูรณ์จนตลอดชีวิต จึงสมควรที่จะพยายามปรับปรุงอัธยาศัย ให้ได้ตั้งใจงดเว้นความชั่วทั้ง ๕ ข้อนั้น เป็นการแสดงความเคารพบูชาด้วยการปฏิบัติตามคำสอนสมความเป็น พุทธศาสนิกชนอย่างแท้จริง

ฉะนั้น ทุกพิธีศาสนาที่อาราธนาพระภิกษุสงฆ์ร่วมด้วย เมื่อจุดธูปเทียนนมัสการพระพุทธปฏิมาแล้ว ชาวพุทธทุกคนควรประณมมืออาราธนาด้วยเปล่งเสียงดังตามระยะวรรคตอนโดยพร้อมเพรียงกัน อย่าปล่อยให้หัวหน้าว่าคนเดียวเลย เมื่อพระภิกษุเริ่มให้ศีล ทุกคนต้องเปล่งเสียงสมาทานดังๆ พอพระผู้ให้ศีลได้ยินอย่างพร้อมเพรียงกันอีกจนจบ เหมือนเป็นการไหว้ครูของชาวพุทธ อย่างพวกดนตรีปี่พาทย์ หรือการเล่นต่าง ๆ ซึ่งก่อนจะเริ่มการแสดงเขาต้องมีพิธีไหว้ครู ด้วยความสำนึกคุณขอให้อำนาจ

บารมีครูอาจารย์มาคุ้มครองให้เกิดความเข้มแข็งในการแสดงต่อไป ชาวพุทธเราก็ต้องยึดหลักการสมาทานศีล ๕ เป็นการไหว้ครูประจำทุกพิธี จะขาดเสียมิได้ ถึงแม้ในยามปกติจะรักษาอยู่แล้วก็ตาม ก็ต้องสมาทานเป็นการไหว้ครูตามธรรมเนียมด้วยเหมือนกัน

และการให้สมาทานด้วยเปล่งเสียงดังนั้น เพื่อให้เกิดสำนึกกระเทือนทั้งกายวาจาใจ การงุบงิบทำนองสมาทานในใจนั้น ไม่สมควรเลย คล้ายกับไม่เลื่อมใสหรือไม่เต็มใจ ยามชาวเราอยากแสดงความจงรักภักดีต่อในหลวงเวลารับเสด็จเราก็เปล่งเสียงเพลงสรรเสริญพระบารมีอย่างภาคภูมิใจได้ อยากแสดงความรักชาติ เราก็เปล่งเสียงร้องเพลงชาติอย่างคึกคะนอง ทำไมถึงคราวจะกระทำพิธีในพระศาสนาซึ่งเป็นยอดสักการบูชา เราจึงมางุบงิบทำนองอับอายขายหน้าผู้อื่น หรือทำนองว่าตัวคมในฝัก เกรงกลัวว่าจะเสียสง่าราศีย่อมไม่เป็นการสมควรแท้ ๆ อันที่จริงน่าจะยินดีเชิดชู เต็มใจแสดงเป็นชาวพุทธอย่างอาจหาญเปิดเผย เป็นการแสดงน้ำใจเคารพของตนให้ปรากฏแก่เพื่อนฝูง มิหนำยังจะได้ชื่อว่าทำตัวอย่างให้เยาวชนรุ่นลูกหลานเหลน ได้ยึดถือเป็นตัวอย่างประพฤติตามอีกด้วย

อนึ่งทั้งเราทั้งเขาต่างก็ไม่ชอบให้ใครมารังแกข่มเหงเบียดเบียนชีวิตร่างกาย ทรัพย์สิ่งของ เชื้อสายตระกูล ความสัตย์จริงซื่อตรง ในฐานะเกิดมาเป็นมนุษย์พบพระพุทธศาสนาแล้วจึงไม่ควรละเมิดศีล ๕ อันเป็นการเห็นประโยชน์ส่วนตัวเป็นใหญ่ มิใช่วิสัยของมนุษย์ผู้ทรงคุณธรรม รักความยุติธรรม, ส่วนศีลที่ท่านให้งดดื่มสุราเมรัย ก็เพื่อไม่ให้ประทุษร้ายตนเองให้มัวเมา หลงใหลลืมความเป็นมนุษย์ เมื่อทุกคนเริ่มแต่ครอบครัวออกไป ตลอดถึงประเทศชาติต่างตั้งใจรักษาศีลทั้ง ๕ ข้อได้ทั่วถึงทั้งเด็ก

ผู้ใหญ่ชายหญิง การเบียดเบียนคนอื่นก็จะไม่มี ทั้งตนเองก็ไม่ถูกเบียดเบียนด้วยน้ำมือของตน ครอบครัวตลอดประเทศชาติก็จะมีแต่ความร่มเย็นเป็นสุข ด้วยอนุเคราะห์สงเคราะห์กันด้วยน้ำใจอันงามคือเมตตา กรุณา เป็นคุณธรรมนำให้เกิดความสามัคคี

ถ้ายังจะนึกหมิ่นศักดิ์ศรีของตนเองว่า ยังไม่สามารถจะรักษาศีล ๕ ให้บริสุทธิ์บริบูรณ์ได้ ก็จงนึกถามตนเองก่อนว่า ที่เราเกิดมาเป็นมนุษย์นี้ต้องมีหน้าที่เฉพาะแต่คอยฆ่าสัตว์ ลักทรัพย์ ประพฤติผิดในกาม เท่านั้นหรือ ความจริงเพราะบุญเก่าส่งเสริมให้เราเกิดเป็นมนุษย์ ซึ่งเป็นสัตว์ประเสริฐกว่าสัตว์อื่นทั้งหลายแล้ว ยังจะกลับหลงไปก่อกรรมทำเวรเป็นบาปให้หมดโอกาสเกิดเป็นมนุษย์ในชาติหน้าอีก จะไม่เป็นการตัดความสุขจำเจริญของตนเองเสียหรือ

บ้านเมืองกำลังโฆษณา แนะนำให้ราษฎรรักษาความสะอาดบ้านเมือง อย่าทิ้งขยะบนถนนและคูคลอง อย่าทำบ้านเมืองให้สกปรก จึงสมควรที่พุทธศาสนิกชนผู้เป็นราษฎรพลเมืองจะนำมาเป็นข้อเตือนตนเองให้งดเว้นบาปทั้งหลาย ซึ่งเป็นส่วนสกปรก ทั้งส่วนกาย วาจา ใจ ตามตามหลักศีลทั้ง ๕ ข้อ ตามความสามารถ อย่ามัวซัดโทษคนอื่นหรือผลัดวันประกันพรุ่ง ก็จะเป็นการยกระดับความสะอาดให้เกิดทั้งภายนอกคือบ้านเมืองทั้งภายในคือนิสัยใจคอของราษฎรพุทธบริษัทที่สะอาดอยู่ด้วยบุญ คือสมาทานศีล ๕ ไว้ประจำตนทุกอิริยาบถ ไม่ใช่สมาทานเอาไปทิ้ง หรือไม่สนใจประพฤติตาม ขืนประพฤติเพิกเฉยอยู่เช่นปัจจุบันนี้แล้ว จะไม่มีทางแก้คำเย้ยหยันว่า **"ใกล้เกลือกินด่าง"** ได้เลย.

เจริญอายุ

พระนิพนธ์

สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ (วาสนมหาเถระ)

สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก

วัดราชบพิธสถิตมหาสีมาราม

เจริญอายุ

การที่บุคคลมีอายุยืนยาวนั้น ถ้ายืนยาวอยู่ด้วยความหลงใหล กินข้าวแล้วก็ว่าไม่ได้กิน นอนแล้วก็ว่าไม่ได้นอน เป็นต้น ย่อมชวนให้เห็นว่าเป็นชีวิตทรมาน ไม่ได้รับผลเป็นความผาสุก เพราะอายุยืนเลย กลับจะเป็นการทนทุกข์ทรมานแก่ตนเอง และเป็นที่อิดหนาระอาใจของลูกหลานผู้ปฏิบัติ กลับเป็นเช่นเด็กไร้เดียงสา ลำบากแก่ผู้เลี้ยงดูยิ่งเสียกว่าเด็กเล็ก ๆ เป็นไหน ๆ เด็กซุกซนดื้อดึงผู้เลี้ยงอาจว่ากล่าวเฆี่ยนตีได้ ส่วนคนแก่ที่เป็นปู่ย่าตายาย ผู้เลี้ยงจะทำเช่นนั้นไม่ได้ ฉะนั้นการที่มีอายุยืนยาวและมีสติดีไม่หลงใหลเลอะเลือน จึงนับว่าเป็นลาภอันประเสริฐ ท่านแสดงว่าเป็นผลานิสงส์ของเมตตาจิต ไม่คิดประทุษร้ายฆ่าสัตว์ตัดชีวิตผู้อื่นโดยแท้ สมตามกระแสพระพุทธภาษิตที่ตรัสไว้ใจความว่า

> **บุคคลเป็นผู้ละเว้นจากปาณาติบาต มีความละอาย มีความเอ็นดู อนุเคราะห์เกื้อกูลในสัตว์ทั้งปวง ครั้นตายไปแล้ว ย่อมเกิดในสุคติโลกสวรรค์ ถ้ามาเกิดในโลกมนุษย์ในที่ใด ๆ จักเป็นผู้มีอายุยืนยาว และเพราะไม่ดื่มสุราเมรัยอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท ย่อมเป็นผู้มีสติสัมปชัญญะมั่นคงไม่หลงลืมดังนี้**

การที่มีอายุยืนยาวและไม่มีการหลงลืม นับเป็นผลแห่งกุศลกรรมที่บำเพ็ญมาแล้วในอดีตชาติมาส่งผลตามนัยแห่งจูฬกรรมวิภังคสูตรแล้ว จึงเป็นเหตุก่อให้เกิดปีติยินดีในความผาสุกยืนยาวมา นำให้ปรารภการฉลองสมโภชในคราวครบรอบปีบ้าง ครบ ๕๐—๖๐ ปีบ้าง เหมือนเป็นการเพิ่มพูนกุศล

สัมมาปฏิบัติให้ภิญโญยิ่งขึ้น ทั้งส่วนตนเองและลูกหลาน นับเป็นการสมควรโดยแท้ แต่การบำเพ็ญกุศลฉลองนี้ ควรสันนิษฐานว่าเป็นการสมโภชฉลองเพื่อต้อนรับอายุที่ยืนยาวต่อไปข้างหน้า เพราะอายุที่ล่วงมาได้นับว่าเป็นส่วนเสียที่ล่วงพ้นผ่านไปแล้วเรียกกลับคืนมาอีกไม่ได้ ท่านจึงเรียกว่า วัย คือ ความเสื่อม ท่านปันระยะชีวิตของบุคคลที่สามารถเจริญล่วงพ้นผ่านวัย คือ ความเสื่อมไว้อย่างมากคนละ ๓ วัยไม่เกินกว่านี้

ความเสื่อมตอนต้น เรียกว่าปฐมวัย ความเสื่อมตอนกลาง เรียกว่า มัชฌิมวัย ความเสื่อมตอนสุดเรียกว่า ปัจฉิมวัย

ฉะนั้น อายุที่ล่วงไปแล้วจึงเป็นส่วนเสื่อม ไม่ใช่ส่วนเจริญ ส่วนที่จะได้ต่อไปนับว่า เป็นส่วนเจริญ ส่วนเสื่อมในเรื่องอายุยิ่งมากเท่าใด ดูเป็นที่พอใจว่าเป็นผู้มีอายุยืนนิยมชมชื่นกันเท่านั้น ในทางธรรมท่านไม่นิยม เพราะเป็นส่วนที่ล่วงพ้นไปแล้ว ไม่ย้อนกลับมาอีก แต่ก็ให้ถือเป็นเครื่องเตือนใจกันความประมาทได้ประการหนึ่งเหมือนกันว่า มีอายุเข้าขีดปัจฉิมวัย คือ ถึงความเสื่อมสุดแล้ว ไม่ควรจะหลงมัวเมาประมาทปล่อยชีวิตให้เกลือกกลั้วอยู่กับอกุศลทุจริต อบายมุขต่าง ๆ อยู่อีก เพราะเป็นวัยสุดท้ายไม่มีวัยจะเจริญแก้ตัวอย่างไรอีกแล้ว ซึ่งมักพูดกันติดปากว่าไม้ใกล้ฝั่ง ถ้าเป็นผู้มีชีวิตมืดมนอยู่ด้วยบาปอกุศลกรรม ก็ควรจะได้กลับตัวแก้ไขชีวิตนั้นให้สว่างไสวด้วยบุญทานเป็นอย่างน้อย จะได้ชื่อว่า **มืดมาแล้วแต่สว่างกลับไป** ถ้าเจริญอายุเข้าปัจฉิมวัยแล้วยังคงหมกมุ่นด้วยบาปทุจริตกลับแก้ตัวไม่ได้ ก็แท้เที่ยงที่จะต้องเป็นผู้ถูกตำหนิว่า มืดมาแล้วกลับมืดไปอีก เสียเวลาที่มีชีวิตเป็นอยู่รกโลก ทำลายชีวิตตนเองให้ตกต่ำ ซ้ำยังชื่อว่าทิ้งรอยความเสียหายให้แก่อนุชนของตนอีกด้วย

การที่บุคคลได้อัตภาพเป็นมนุษย์ สมเด็จพระบรมศาสดาตรัสสรรเสริญว่าได้ข้ามพ้นความยากขั้นต้นมาแล้ว ด้วยพระองค์ตรัสว่า **การได้เกิดมาเป็นมนุษย์เป็นของยาก** ต้องเป็นผู้มีคุณธรรมความดีได้อบรมมาเพียงพอแล้ว หาไม่ก็จะมีอัตภาพเป็นสัตว์ดิรัจฉาน ซึ่งมีจำนวนและชนิดแต่ละอย่างเหลือคณนา และเมื่อได้อัตภาพเป็นมนุษย์แล้วยังดำรงชีวิตผ่านพ้นอุปสรรคนานาประการยืนยาวมาได้ก็นับว่าพ้นความยาก ข้อว่าความเป็นอยู่ของสัตว์ทั้งหลายเป็นของยากอีกประการหนึ่ง และยิ่งได้ความเลื่อมใสเชื่อมั่นต่อสวากขาตธรรมคำสอนของสมเด็จพระบรมศาสดา จนได้ประพฤติปฏิบัติตนตามควรแก่การปฏิบัติของตน ก็นับว่า ได้ข้ามพ้นความยากข้อว่า การฟังพระสัทธรรมเป็นของยาก และความเกิดขึ้นของพระพุทธเจ้าเป็นของยาก

บุคคลผู้ที่ได้ข้ามพ้นความยากทุกประการที่สมเด็จพระบรมศาสดาได้ตรัสไว้เช่นนี้แล้ว นับว่าเป็นโชคลาภอันประเสริฐสมควรที่จะอบรมกายใจของตนให้ดำรงอยู่แต่ในทางแห่งกุศลกรรมบถตราบเท่าสิ้นชีวิต จึงจะเป็นทางนำคติของตนในภายหน้าให้สว่างไสวตลอดไป ตรงกับพระพุทธภาษิตที่ตรัสเทียบเคียงว่าบุคคลผู้มีชีวิตมืดมาแล้ว หรือสว่างมาแล้วก็ตาม ก็ควรปฏิบัติดำรงตนให้เป็นผู้มีชีวิตสว่างกลับไปเถิด จึงจะสมกับได้อัตภาพเป็นมนุษย์พบพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริง

บุคคลบางคนได้อัตภาพเป็นมนุษย์แล้ว กลับดำรงชีวิตอยู่ในทางแห่งอกุศล ด้วยเข้าใจเอาเองว่าเมื่อยังเป็นอยู่ก็ควรหาความสำราญให้แก่ชีวิตจนสุดกำลัง จึงตามใจปล่อยชีวิตให้หมกหมุ่นอยู่ในวงแห่งความเสื่อม มีอบายมุขแทบทุกอย่างเป็นที่ชื่นชอบของอารมณ์ หลงใหลใฝ่ฝันอย่างไม่ลืมหูลืมตา ผู้เช่นนี้ไม่เป็นที่ปรารถนาทั้งฝ่ายคดีโลกและฝ่ายคดีธรรม เป็นเหมือนดำรงชีวิต

อยู่ในความมืด เป็นหลักตอกีดขวางช่วงชิงประโยชน์ของผู้อื่น นึกถึงตัวเวลาไร ย่อมติตัวเองได้ เพราะไม่มีคุณธรรมอย่างไร ซึ่งจะเป็นเครื่องเชิดชูกำลังน้ำใจของตนเลย ผู้รู้ก็ย่อมติเตียน เป็นการทำตัวอย่างที่เลวทรามให้แก่อนุชนของตนทั้งที่ปรารถนาให้อนุชนมีลูกหลานของตนเป็นคนดี ไม่ชื่อว่าเป็นศรีสง่าของตระกูล ไม่เป็นมิ่งขวัญของครอบครัว ย่อมดำรงชีวิตอยู่เพียงลมหายใจเข้าออก ท่านเปรียบเหมือนคนที่ตายแล้ว ผู้เช่นนี้ ตราบใดที่ผลความชั่วต่าง ๆ ที่นิยมประพฤติอยู่นั้น ยังไม่ให้ผลเป็นความเดือดเนื้อร้อนใจอย่างชัดเจน ก็ยังยินดีหลงใหลใฝ่ฝันนิยมประพฤติเช่นนั้นตลอดไปตราบนั้น ครั้นได้รับผลของความชั่วเผาผลาญ จึงจะฉุกใจคิดได้ แต่ก็มักสายเกินไปที่จะกลับตัวเสียแล้ว ย่อมจะต้องเสวยผลของความชั่วของตนด้วยตนเองไม่มีใครช่วยเหลือแบ่งเบาได้

ส่วนบุคคลผู้มีสำนึกรู้สึกตนว่า การที่ได้รับอัตภาพเป็นมนุษย์พบพระพุทธศาสนา และกำลังดำรงชีวิตเป็นอยู่บัดนี้ เพราะกุศลกรรมความดีอำนวยผล ไม่ประมาททะนงตนกลับขวนขวายพยายามปฏิบัติบำเพ็ญตนให้อยู่ในคัลลองแห่งกุศลยิ่งขึ้นจนสุดกำลัง เพื่อจะได้เป็นเหตุอุดหนุนส่งเสริมให้เจริญสุขยิ่งขึ้น พิจารณากายวาจาใจของตนตามแนวแห่งธรรมะ ส่วนใดที่ผิดแผกจากแนวธรรมะ หรือยังไม่ละเอียดถี่ถ้วนถูกต้องตามคลองธรรม ก็พยายามฝึกหัดอบรมตนตามวิธีเตือนตนเอง สอนตนเองให้อยู่ในทำนองคลองธรรมอยู่ตลอดไป มีกิจการหน้าที่เกี่ยวข้องกับบุคคลเช่นไร ก็ปฏิบัติตนสมกับหน้าที่ของบุคคลนั้น ๆ ตามฐานะและหน้าที่ ในหน้าที่หัวหน้าครอบครัวก็มีความขยันหมั่นเพียร ตั้งตนเป็นหลักฐาน เป็นที่อุ่นหนาฝาคั่งของครอบครัว ในหน้าที่เป็นเชษฐบุรุษ บุคคลผู้เป็นผู้ใหญ่ของตระกูลก็ตั้งตน

ให้มีคุณธรรมสมกับที่อนุชนจะเคารพนับถือบูชาด้วยความสนิทใจแนะนำชักจูงอนุชนให้เป็นสัมมาจารี ตั้งตนให้เป็นตัวอย่างอันดีของอนุชน ไม่ทำตนให้เป็นที่อิดหนาระอาใจแก่ใคร ๆ ไม่ถืออำนาจบาทใหญ่ว่าเป็นชนชั้น ปู่ ย่า ตา ยาย แล้วใครจะตักเตือนห้ามปรามอะไรมิได้ ย่อมเป็นสิ่งธรรมดามีอยู่ในบุคคลทั่วไป ไม่ว่าเด็ก ผู้ใหญ่ ชายหญิง วิสัยคนดีมีศีลธรรมประจำใจย่อมรับฟังในคำตักเตือนที่ถูกต้องแม้จะเป็นของผู้น้อย ก็มิได้รังเกียจ เพราะยิ่งมีผู้คอยตักเตือนห้ามปรามมากเท่าใด ก็เหมือนมีรั้วคอยกีดกั้นไม่ให้หลงเดินออกนอกทางเป็นการผิดการเสียมากขึ้นเท่านั้น สมเด็จพระบรมศาสดาก็ได้ตรัสยกย่องว่าผู้ที่ถูกเขาคอยตักเตือนห้ามปรามนั้น เหมือนเขามาบอกขุมทรัพย์ให้ จึงควรยินดีรับฟังคำตักเตือนให้มากกว่าจะขัดเคืองหาว่าดูหมิ่น

ความเป็นผู้มีอายุยืนนาน อาจชวนให้เห็นเป็นการทรมานทรกรรมของผู้ขาดการพิจารณาใคร่ครวญอีกบ้างก็ได้ เพราะวิสัยของคนแก่ อาหารการบริโภคมักไม่สะดวกสบายเหมือนเขาอื่น ยามนอนก็มักตื่นในเมื่อคนอื่นเขาหลับ ชวนให้รำคาญคิดเร่งเวลาสว่างอยู่ร่ำไป จะผลัดเปลี่ยนอิริยาบถก็ไม่คล่องแคล่วสะดวกสบายเหมือนคนหนุ่มสาว จึงเห็นเป็นว่าจะอยู่ไปทำไมตายเสียก็จะดีกว่า ความคิดเช่นนี้ตามหลักธรรมตำหนิว่า เป็นวิภวตัณหาอยากเปลี่ยนแปลงแก้ไข ด้วยเห็นว่าแก่แล้วทำประโยชน์อะไรไม่ได้ รังแต่จะเป็นกังวลของผู้อื่น

ความจริงถ้าตั้งเค้าของจิตใจให้ถูกตรงกับแนวธรรมะแล้ว ย่อมถือเอาอาการของชราในตนเองเป็นบทเรียน พิจารณาหาความจริงของสภาวะธรรมได้เป็นอย่างดี และควรเห็นว่า การมีชีวิตอยู่ยังไม่ถึงมรณกรรมเสียโดยเร็วนั้น เท่ากับให้มีเวลาที่จะแสวงบุญกุศลอบรมบารมีแก่ตนเองอีกมากมายทีเดียว

โดยมีเวลาว่างอยู่มาก ไม่ต้องกังวลด้วยการทำมาหากินเลี้ยงชีพ ไม่ต้องกังวลด้วยอาหารการบริโภค เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย ตลอดความป่วยไข้ เพราะย่อมมีลูกหลานต่างรับจัดทำสนองคุณพร้อมมูลอยู่แล้ว การถือโอกาสในยามว่างนั้นเอง ทำบุญกุศลให้เกิดทวีขึ้นได้อย่างสะดวกใจ การบำเพ็ญบุญกุศลที่ต้องเกี่ยวข้องติดต่อกับผู้อื่น เช่น สร้างศาลา กุฏิ วิหาร โบสถ์ บวชนาค ทอดกฐิน เป็นต้น รวมเรียกว่ากุศลภายนอก ก็ได้เคยปฏิบัติบำเพ็ญตามกำลังสามารถมาบ้างแล้ว บัดนี้ เวลาที่จะกระทำเช่นนั้นผ่านพ้นไป ก็ควรบำเพ็ญกุศลภายในของตนเองในยามว่างนี้ได้โดยแท้ อย่ามัวนั่งบ่นนอนบ่นปล่อยให้วันเวลาล่วงเลยไปเสียเปล่า ๆ บุญกุศลอะไรก็ไม่ได้ มิหนำซ้ำจะกลับก่อบาปอกุศลขึ้นเสียอีกก็ได้ หลักของการบำเพ็ญกุศลภายในก็อยู่ที่กายใจก็ของตนนี่เอง ไม่ต้องออกแรงลงทุนอะไรนัก วิธีที่จะกระทำตามนัยแห่งอปัณณกสูตร พระสูตรที่แสดงถึงการปฏิบัติไม่ผิด ในขั้นต้นก็หัดให้มีสติสัมปชัญญะคอยสำรวมระวังตรวจตรา ส่วนตาที่จะเห็นรูป หูที่จะฟังเสียง จมูกที่จะดมกลิ่น ลิ้นที่จะรู้รส กายที่จะถูกต้อง ใจที่จะรู้อารมณ์ อย่าให้เผลอไปหลงรัก หลงชัง หลงติ หลงบ่น เพราะถูกใจบ้าง ไม่ถูกใจบ้าง จนติดอกติดใจในอารมณ์ที่มากระทบนั้น ๆ เพราะถ้าไปรักชอบติดอกติดใจแล้วจะทำให้กระวนกระวายกระตือรือร้นอยากได้สิ่งที่ชอบนั้นมาเป็นของตน ต้องคิดต้องนึกหาอุบายต่าง ๆ นานา เพื่อให้สมอยากนี้ย่อมทำให้ไม่สบายใจส่วนหนึ่งแล้ว ถ้าได้มาสมปรารถนา แม้จะทำให้ร่าเริงยินดีไปพักหนึ่ง แต่ก็ชวนให้เป็นกังวลที่จะต้องถนอมรักษา เพราะเป็นของรักของชอบใจ บางทีต้องอาศัยกำลังคนอื่นช่วยถนอมรักษา เขาทำให้ถูกใจบ้างไม่ถูกใจบ้าง นี้ก็ทำให้ก่อเรื่องเดือดร้อนอีก ยิ่งได้ไม่สมปรารถนา กลับซ้ำร้ายจะชวนให้ขัดแค้น

ขุ่นเคือง โทษสิ่งนั้นบ้าง ซัดคนนี้บ้าง คุกรุ่นอยู่ในใจ บางทีถึงกับกินไม่ได้ นอนไม่หลับก็มี นี้ก็ทำใจให้เดือดร้อนอีกด้านหนึ่ง รวมความว่า ถ้าไม่คอยมีสติยับยั้งห้ามตาห้ามหูเป็นต้นไว้บ้างแล้ว ตา หู นี่เองเป็นบ่อเกิดแห่งกิเลสตัณหา ทำความเดือดเนื้อร้อนใจอย่างสำคัญที่สุด ท่านจัดว่าเป็นบาปอกุศลอย่างละเอียด ซึ่งสามารถเผาผลาญตนเอง เพราะความยึดถือของตน ตนนั่งคิดนอนตรองให้แก่ตนเอง ถ้ามีสติคอยควบคุมไม่ให้หลงยินดียินร้ายในรูปเสียง เป็นต้นที่มากระทบ หัดวางใจเฉยเป็นกลาง รู้สึกเพียงสำเร็จเป็นการเห็น การฟัง ระวังใจไม่ให้เลยไปหลงยึดถือเป็นเราเป็นเขาจริงจังขึ้น รู้เท่าทันว่าอารมณ์เหล่านี้เกิดขึ้นมาแล้วก็เสื่อมไปไม่เที่ยงถาวรคงอยู่ตามปรารถนาได้ ใจก็ค่อยคลายความหลงรักหลงชัง กลับเป็นใจที่ปลอดโปร่ง ทั้งคราวเสื่อมและคราวเจริญของสิ่งนั้น ๆ อารมณ์นั้น ๆ รักษาใจให้มีความปลอดโปร่งได้เช่นนี้แล้ว ควรที่จะระวังในการบริโภคอาหารอีก คือให้นึกพิจารณาก่อนว่า เราจะบริโภคอาหารเพียงพอให้การดำรงชีวิตเป็นไป อย่าให้นึกบริโภคเพื่อบำรุงกำลังร่างกายให้สวยสดงดงาม จะกลับก่อความดิ้นรนยิ่งขึ้น เพราะติดรสอย่างนั้นบ้าง อย่างนี้บ้าง ยามนอนก็ให้นึกว่า นอนพอพักผ่อนระงับความอ่อนเปลี้ยของร่างกาย มิใช่นอนอย่างคนเกียจคร้าน เมื่อนอนไม่หลับหรือหลับเต็มตาแล้ว ก็ควรใช้เวลาตื่นอยู่นั้น ตรวจตราอารมณ์ที่ผ่านมากระทบทางตาทางหู เป็นต้นนั้นต่อไป ส่วนไหนที่ยังเห็นผิดพลาด ก็ควรตั้งใจสำรวมระวังต่อไปใหม่ ส่วนไหนที่เจริญดีแล้ว ก็ควรให้เจริญดียิ่งขึ้นจนถึงชำนาญไม่กลับกลาย ใช้เวลาที่ว่างอยู่ให้คอยระมัดระวังใจใน ๓ ระยะกาล คือ ยามตื่น ยามกิน ยามนอน ไม่ให้แชเชือนไปในอารมณ์ทั้งหลายอื่น แล้วใจจะปลอดโปร่งเกิดความเยือกเย็นปรากฏกับตนเองอย่างนี้แล ท่านเรียก

ว่าผู้บำเพ็ญบุญด้วยลักษณะของภาวนา จะมีบุญติดตัวอยู่เสมอ เมื่อสามารถอบรมกายวาจาใจให้ผ่องใสเป็นบุญกุศลอยู่กับตนได้เพียงไร ก็ได้ชื่อว่าผู้มีมงคลคุ้มตัว ผู้มีบุญได้กระทำมาแล้ว ลูกหลานที่อุปการะปฏิบัติเลี้ยงดู ย่อมพลอยได้บุญมาก เพราะบูชาท่านผู้มีบุญ จะติดต่อคบหากับผู้อื่น ก็ชื่อว่านำเอาบุญไปติดต่อคบหากับเขาเป็นความสวัสดีศรีสุข ไม่มีความทุกข์เดือดร้อนระแวงภัยอย่างไรเลย บาปอกุศลอาจเกิดเพราะตนนั่งคิดนอนตรองขึ้นเองฉันใด บุญกุศลก็สามารถอบรมฝึกฝนตนเองให้เกิดขึ้นได้ฉันนั้นเหมือนกัน บุญจึงเป็นที่ปรารถนาของพุทธศาสนิกชนทั่วไป สมเด็จพระบรมศาสดาก็ตรัสแนะนำชักจูงให้พุทธเวไนยนิยมยินดีในการบำเพ็ญบุญกุศลเป็นเอนกนัย ดังคำว่า

ถ้าบุคคลจะทำบุญ ควรทำบุญนั้นบ่อย ๆ ควรทำความพอใจในบุญนั้น เพราะการสั่งสมบุญเป็นความสุข ดังนี้

คำว่า **บุญ** เมื่อถือเอาโดยเนื้อความ ก็คือความดีมีผลเป็นความสุขกายสบายใจ ผู้ให้ทานรักษาศีล เจริญภาวนา ก็คือกำลังบำเพ็ญความดี เพื่อบรรลุผลเป็นความสุขกายสบายใจ แต่ความสุขเหล่านี้ยังไม่เกิดได้ในทันทีกิริยาให้ทาน รักษาศีล เจริญภาวนา เพียงเป็นแนวทางของความดีให้ได้บุญย่อมสำเร็จมาจากการปฏิบัติตนตามหลักของทาน ศีล ภาวนานั้น ไม่เกิดจากทางอื่น การบำเพ็ญให้เป็นบุญกุศล บางอย่างต้องอาศัยเกี่ยวข้องกับผู้อื่น เช่น การบริจาคทาน ช่วยเหลือผู้อื่น **เป็นต้น** บางอย่างสามารถอบรมขึ้นได้ในตนของตนเอง เช่น ตั้งใจวิรัติงดเว้นไม่ล่วงละเมิดองค์ศีลทั้ง ๕ แล้วบำเพ็ญกัลยาณธรรมให้เจริญประจำอัธยาศัยเป็นต้น ปฏิบัติตนตามหลักทาน ศีล ภาวนา ให้ละเอียดถี่ถ้วนมั่นคงเพียงไร ความสุขกายสบายใจที่เกิดเพราะ

การบำเพ็ญนั่นแลเป็นตัวบุญ ผู้มีบุญได้กระทำแล้วเช่นนี้ ท่านกล่าวว่าเป็นผู้รื่นเริงบันเทิงใจทั้งในโลกนี้และโลกหน้า เพราะไม่มีความเสียหายที่จะพึงครหาจากผู้รู้ วันเวลาที่ผ่านมาจึงนับว่าเต็มด้วยบุญกุศล แม้จะมีชีวิตอยู่น้อยเพียงวันเดียวท่านก็สรรเสริญว่าประเสริฐกว่าคนทำบาปที่มีอายุยืนตั้งร้อยปี จะป่วยกล่าวไปใยถึงท่านผู้มีอายุยืนนานมีอัธยาศัยสันดานมั่นคงด้วยบุญกุศล ท่านย่อมสรรเสริญยิ่งนักโดยแท้

เหตุนี้การที่ผู้ปรารถนาบุญกุศลแก่ตน จะพึงหาโอกาสพยายามอบรมตนให้อยู่ในแนวของทาน ศีล ภาวนาจงเสมอไป มีชีวิตยืนยาวมาได้เพียงใดก็ชื่อว่ามีโอกาสได้บำเพ็ญบุญมากขึ้นเพียงนั้น อย่ารังเกียจท้อถอยในความเป็นอยู่ของตน เพราะตนเองก็ได้ชื่อว่า มีเวลาอบรมบำเพ็ญบุญได้นานจนนิสัยสันดานเต็มเปี่ยมด้วยบุญ ทั้งเป็นการเปิดโอกาสให้ลูกหลานปฏิบัติบำรุงบูชาท่านผู้เป็นเครื่องอุ่นใจของครอบครัว ผู้ประดุจแสงสว่างประจำเคหสถานยังรุ่งเรืองสุกใสอยู่ย่อมเป็นที่อุ่นหนาฝาคั่ง ถ้าดับมืดเสียแล้ว ย่อมว้าเหว่เปล่าเปลี่ยวใจแก่ผู้อาศัยต่อไป ฉะนั้นจึงควรจะได้ปีติยินดีในความมีอายุยืนของตน เพราะเป็นผลสืบมา แต่ความดีในปางก่อนอำนวยผลให้ นับเป็นต้นทุนของชีวิตส่วนหนึ่งแล้ว ควรอบรมใจให้ผ่องแผ้วด้วยการคอยมีสติระวังพิจารณา การดู การฟัง การลิ้มรส การถูกต้อง และการนึกคิด อย่าปล่อยให้ใจเกาะเกี่ยวยึดถือว่าเป็นเราเป็นเขาจริงจัง ใคร่ครวญให้เห็นตามเป็นจริงของอารมณ์ทั้งหลายเหล่านั้น ว่าไม่เที่ยงแท้ถาวรมีการเปลี่ยนแปลงไปเป็นธรรมดา จะให้คงทนอยู่ตามปรารถนาของเรามิได้สักสิ่งเดียว จึงไม่ควรยึดถือเป็นจริงจัง เพราะถ้ายึดถือก็เหมือนยึดถือของลวง ควรยึดถือของจริงคือปล่อยวางให้เป็นไปตามสภาวะของอารมณ์นั้น จึงจะประสพความจริงอัน

เป็นบุญอย่างสูง นับเป็นกำไรของชีวิตอีกส่วนหนึ่ง บำเพ็ญให้ได้เช่นนี้ทุกอิริยาบถ ก็นับว่าเป็นการสั่งสมบุญกุศลให้เกิดกับตนเองเสมอไปแม้ในชั้นต้นจะได้บ้างเสียบ้าง ก็อย่าเพิ่งท้อถอย เพราะท่านได้เตือนไว้แล้วว่า อย่าดูหมิ่นว่าบุญกระทำได้ทีละเล็กคราวละน้อย จะไม่ได้ผลอะไร หมั่นสะสมอบรมไปตามลำดับ ย่อมเป็นกองบุญใหญ่โตเต็มที่ได้เหมือนน้ำฝนตกลงตุ่มทีละหยาดบ่อย ๆ เข้าอาจเต็มตุ่มได้ฉะนั้น.

วาทแห่งวาสน์

พระนิพนธ์

สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ (วาสนมหาเถระ)

สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก

วัดราชบพิธสถิตมหาสีมาราม

สาธุ วาจาย สํวโร

จงเปล่งเสียง พูดขาน ให้หวานเพราะ
พึงเสนาะ นิ่มหู ผู้สดับ
แม้เกี่ยวเป็น คำสั่ง ต้องบังคับ
ยิ่งเนื่องนับ วิงวอน ควรผ่อนพจน์.

ใช้สำเนียง อ่อนโยน อบนวลหู
มิใช่ตะ คอกขู่ เชิงสบถ
ถ้าสำเนียง เสียงดุ ทุรยศ
ผู้ฟังหด หูเหือง ชวนเคืองค้อน.

ถึงรับคำ ก็ทำ สักแต่ว่า
หรือยอมทน ดุด่า อาญาผ่อน
เหมือนโคนัน — ทวิศาล สะท้านสะท้อน
ต่อคำหยาบ นายบ้อน ทอนกำลัง.

มนุษย์เอ๋ย เผยคำ แต่น่ารัก
อ่อนหวานมัก ชวนเมตตา น่าเปล่งปลั่ง
จะพูดให้ เขาเหยียด คิดเกลียดชัง
หรือรักทั้ง นับถือ คือปากเรา.

อวัยวะ คือปาก หากพิเคราะห์
ลิ้นมีฟัน พอเหมาะ ประกอบเข้า
ลิ้นรู้รส อาหาร เลือกสรรเอา
ฟันบดเหล่า ล้วนแข็ง แบ่งกล้ำกลืน.

ปากสำหรับ เปล่งเสียง สำเนียงดัง
ลำคอช่วย ให้ฟัง มิเพี้ยนดื่น
เพื่อเขาทราบ ความประสงค์ ตรงใจพื้น
ไฉนผื่น พูดปด ลดเลี้ยวคำ.

หรือส่อเสียด เหยียดสา — ระแนดุ
มุทะลุ หยาบร้าย ระคายพร่ำ
แถมเพ้อเจ้อ เผยอไร้ ประโยชน์ล้ำ
มิควรทำ ปากตน ล้นอุบาย.

สังวรปาก มากสุ — จริตซื่อ
น้ำคำถือ สามัคคี ปรีดาหลาย
ฟังเสนาะ ไพเราะ เพราะภิปราย
และขยาย คุณค่า น้ำหนักควร.

จะได้สม โอวาท ประกาศว่า
สำรวม วาจา ดีครบถ้วน
ย่อมประสพ สุขสันต์ อนันต์ล้วน
ปากบาปหวล สู่นรก หมกไหม้เอย.

๓ มิถุนายน ๒๕๒๐

ความรู้คู่กับจรรยา

ได้เรียนร่ำ จำจด วิชาการ
จากอาจารย์ ครูเฒ่า เอาใจใส่
เหมือนจดจำ ความรู้ ของครูไว้
เป็นปัญญา เราไป ได้พึ่งพา.

มีความรู้ ต้องทำ ตามความรู้
เหมือนเชิดชู ศรีสมรรถ ชัดสง่า
อย่าทำคม ในฝัก หนักอุรา
ชักออกมา สนิมแน่น แม้นพาลชน.

อันความรู้ ต้องคู่ จรรยายง
ควบคุมบ่ง ความรู้ คู่มรรคผล
ผู้เรียนมาก หากสั้น จรรยายล
ก็เชิงกล รู้มาก ยากนานแล.

๒๐ มิ.ย. ๒๕๒๐

ปลุกระดม

คนไทย ต้องรัก ชาติไทย
พุทธศาสน์ กษัตริย์ไว้ เหนือหัว
สามัคคี มีพลัง ปลูกฝังทั่ว
พลีตัว ป้องศัตรู กู้ศักดิ์ไทย.

หมั่นแผ่ เมตตา อารี
แก่ญาติ มิตรมี มากได้
งดคิด ริษยา อาฆาตใคร
มั่นใน สามัคคี ทวีคุณ.

เรารัก สุข, เกลียด ทุกข์หลาย
ฉันใด หญิงชาย อื่นวุ่น
ชังทุกข์ ชอบสุข ชุลมุน
ฉันนั้น ควรหนุน เมตตา.

เมตตา กรุณา พาให้
น้ำใจ สักการ สมานกล้า
นบนอบ เคารพ บูชา
แก่ท่าน เกิดอา — นิสงส์.

รักตอบ วันทา สักการ
จากท่าน แน่ไม่ ใหลหลง
สร้างคุณ คุณปอง สนองตรง
สร้างโทษ โทษบ่ง โทษตาม.

รูปกาย ไฉไล หล่อเหลา
คำพูด ล้วนเคล้า หยาบหยาม
กิริยา เลวรุม ซุ่มซ่าม
หมดงาม เพราะใจ ไร้คุณ.

ยามกาง ถ่างนิ้ว มือแบ
เหมือนแล่ สามัค — คีลุ่น
กำนิ้ว แน่นอัด หมัดคุ้น
เชิงหนุน พลังรัก สามัคคี.

หายใจ ออกไล่ ลมเสีย
หายใจ เข้าเฉลี่ย สุขี
จงงด ลดบาป อัปปรีย์
สร้างศรี บุญหมาย หายใจจำ.

กลิ่นหอม หอมยาม สูดเข้า
หายใจ ออกเปล่า กลิ่นส่ำ
เรื่องรัก โกรธหลง ปลงนำ
เช่นกลิ่น ปลดซ้ำ ชอกใจ.

เกิดกาย มนุษย์ สุดเลิศ
เพราะบุญ ชูเชิด เสริมใหญ่
จงเจริญ เมตตา กล้าไว้
สมบัติให้ สมมนุษย์ สุทธิพงศ์.

หากรูป ร่างเป็น เช่นมนุษย์
แต่นิ — สัยฉุด ฉาบบ่ง
มักได้ เพื่อตัว ยั่วยง
มนุษย์คง แต่ร่าง ขวางเมือง.

เชื่อตาม คำสอน ศาสนา
มิเปลือง เวลา หาเรื่อง
เลี้ยงตน ตามสอน เนืองๆ
เว้นห้าม อร่ามเรือง สันดาน.

๒๘ ก.ย. ๒๐

สุขา สงฺฆสฺส สามคฺคี

เรือนชาน บ้านช่อง ห้องหอ
ล้วนส่อ แบบให้ ใจสะดุด
ว่าเพราะ ไม้หลาย ท่อนยุด
ยึดเหนี่ยว เกี่ยวคุด ควบกัน.

จึงเป็น เหย้าเรือน อาคาร
อาศัย สำราญ สุขสันต์
ตั้งครอบ ครัวสืบ เผ่าพันธุ์
เอื้อเฟื้อ เผื่อมั่น ตระกูล.

นิ้วมือ ทั้งห้า ถ้ากาง
ออกห่าง ต่างขาด เข้มสูญ
นิ้วน้อย พะลั่ง อาดูร
เชิงมูล ขาดกล้า สามัคคี.

ถ้าหาก กำนิ้ว มือมัด
แน่นเห็น เป็นหมัด ถึงที่
เท่ากับ อาวุธ ดี ๆ
ต่อยดี ถึงตาย ร้ายแรง.

เปรียบสา — มัคคี ปรีดา
ถือว่า รวมกัน เราแข็ง
แยกกัน เราตาย ไม่แคลง
ดังแจ้ง หมู่นก กระจาบเจน.

เชื่อถ้อย ฟังคำ ประธาน
ประสาน แรงบิน พร้อมเห็น
ยามถูก ข่ายพราน คลุมเคล้น
ร่วมพา ข่ายเร้น ยอดไม้.

ต่างรอด อันตราย คลายทุกข์
เพราะปลูก สามัค — คีได้
ต่อมา กระจาบ นั้นไซร้
กลับไม่ เชื่อประ—ธานเตือน.

อวดดี ที่กล้า สามารถ
ดื้อรั้น ถือฉลาด ใครเหมือน
คราถูก ข่ายคลุม รุมเคลื่อน
ต่างเกี่ยง เลี่ยงเบือน เลือนหลบ.

ใครเก่ง ก็เร่ง ยกข่าย
เราอ่อน แอหลาย บัดซบ
มัวทะเลาะ เบาะแว้ง แข็งขบ
พรานพบ ตระลบฆ่า สามาน.

เพราะแตก แยกสา — มัคคี
ไม่มี โอนอ่อน ผ่อนขาน
ข่มเหง เบ่งรัง แกการ
ร้ายพาล พวกเดียว กันเอง.

ศัตรู ไม่จง ลงมือ
ประทุษ ร้ายหรือ ข่มเหง
เราช่วย รังแก ญาติเก่ง
เป็นเพลง เร่งช่วย ศัตรูราญ.

จะหา ความสุข ด้วยสาด
แต่งเรื่อง ร้ายกาจ จองผลาญ
ย่อมไม่ ได้สุข สาธารณ์
เพราะหาญ เหี้ยมโหด ทารุณ.

ควรหรือ มนุษย์ สุดเลิศ
ประเสริฐ ฉลาด อาจอุ่นห์
ไม่มี น้ำใจ การุญ
เจือจุน สุนทร อ่อนอวย.

มีแต่ เห็นแก่ ตนจัด
สารพัด เร่งรัด เฉ่งฉวย
เสียศักดิ์ มนุษย์ สุดซวย
หวังรวย เฉพาะ เจาะตน.

เมื่อมี รูปร่าง มนุษย์
ศักดิ์ศรี บริสุทธิ์ เข้มข้น
จงแผ่ เผื่อเจือ จานรคน
เพื่อผล วงศา คณาญาติ.

ด้วยใจ เมตตา การุญ
พลีออก อุดหนุน ประสาธน์
อย่าให้ รกโลก ด้วยชาติ
อันธ — พาลขาด คุณธรรม์.

รักษา สามัค — คีพร้อม
อ่อนน้อม เพื่อหมู่ เกษมสันติ์
ตลอด ปีเดือน และวัน
เผ้าปั่น ปลุกเพื่อ สวัสดี.

สมเป็น พุทธ — สาวก
ยอยก ประพฤติ ตามที่
สุขา สังฆัสสะ สามัคคี
ย่อมโสตถี พิพัฒน์ จรัสพร.

๑๖ ต.ค. ๒๕๒๐ ๒๑.๒๕ น.

สาวกาภรณ์

ห้อยเครื่องราง ของขลัง หวังใจว่า
กระทบกา ยาเตือน สะเทือนจี้
ขออำนาจ คุ้มครอง ป้องไพรี
ประสิทธิ์ เมตตา มหานิยม.

มีหนังสือ นว — โกวาทวาง
ประจำข้าง นอนอ่าน มนต์ขานบ่น
ให้ละบาป เบิกบุญ คุณอุดม
ยอดภิรมย์ สหมงคล พหลบุญ.

เพราะพบข้อ ก่อห้าม ท่านปรามวอน
เผ้าอาทร เว้นบาป บำราบวุ่น
ประพฤติตน ตามสอน บวรคุณ
เลิศจำรูญ พูนสา — วกาภรณ์.

๓ ต.ค. ๒๕๒๐

โคลงกระทู้คติ

ผู้ใหญ่ กล่าวถ้อยมาก เมตตา
พูดค่อย แนะนำพา เพิ่มรู้
ผู้น้อย ถ่อยปรีชา ชอบโอ่
พูดดัง ดุจให้ผู้ อื่นพ้องมองตน.

รู้มาก มักถี่ถ้วน มุกิจ การเอย
ยากนาน เพราะเกรงผิด ผ่านซ้ำ
รู้น้อย โง่คอยติด ตามแต่ ใช้นา
พลอยรำคาญ รนร่านปล้ำ ปรับด้วยแรงตน

ทำง่าย ทุกอย่างสิ้น สรรธูร
ด้วยปาก พูดพอกพูน เพิ่มเพ้อ
ทำยาก เมื่อกอบกูล ก่อกิจนั้นนา
ด้วยมือ มักขัดเท้อ ท่าทั้งอุบายทุน.

ละครใน - ตัว

ตาดู หูฟัง สังเกต
เรื่องเหตุ การหลอก มากโข
ที่ล้อม รอบตัว มั่วโอ—
ฬารโส — มนัส อัดแอ.

บ้างน่า รังเกียจ เกลียดชัง
สกปรก รุงรัง ชังแน่
ควรตรึก นึกธรรม ะดาแท้
จะแก้ ตามใจ ไม่สม.

ด้วยการ ยึดมั่น รั้นถือ
ชอบก็ เอื้อมมือ ห่อห่ม
ดีใจ เพราะได้ ไว้ชม
ระดม รักแรง แข็งขอบ.

ส่วนชัง ตั้งแง่ แต่ผลัก
ห่างหาย ไม่พัก โทษกอบ
ครั้นไม่ สมหวัง นั่งหอบ
บ่นกรอม กรอมใจ ไข้ตรอม.

พึ่งพระ แสดง แจ้งจริง
สภาพ ทุกสิ่ง ล้วนย่อม—
เกิดขึ้น ตั้งอยู่ แล้วน้อม
สู่สลาย กลายพร้อม ดังธาตุ.

แม้ตน ผู้ขวน ขวายนั้น
ก็กำ — ลังหัน เหลาด
เข้าสู่ มัจจุ อำนาจ
ซึ่งติด ตามฆาต ควบคุม.

จะหลบ ซบซุก บุกถ้ำ
หรืออยู่ ใต้น้ำ แนบชุ่ม
เหาะเหิร เดินอา กาศกุม
เข้ามุม มุดเมฆ ก็ตาม.

ถึงมัจ จุราช ลดพล
ศัตรา วุธบ่น ไร้สนาม
คาถา อาคม ข่มนาม
มิน่า เกรงขาม อ่อนแอ.

กระนั้น สรรพ์สัตว์ ทั่วสิ้น
ต้องพ่าย หมกดิน แน่ ๆ
ของชอบ ของชัง ทั้งแท้
ล้วนแพ้ แก่สภาพ มฤตยู.

ควรคิด ยามชีวิต พร้อมหน้า
ถึงธุระ ใดมา มีอยู่
เร่งรีบ กระทำ ตามรู้
สุจริต คิดกรู กระทำ.

ทุจริต บ่ดงด เงื่อนตาย
อีกอบาย — มุขเคย กระหน่ำ
ตาดู หูฟัง ซ้ำ ๆ
คอยย้ำ แก้ที่ ตัวละคร.

๑๕ ส.ค. ๒๕๑๙ เวลา ๒๐.๓๕ น.

คติพจน์

ผู้ที่พูดโอ่ว่า อุทิศชีวิตเพื่อประโยชน์แก่ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ตามสังคมทั้งหลายนั้น มักจะซ่อนความหวังที่เป็นประโยชน์แก่ตนและพวกพ้องของตนบ้าง พลอยตามหมู่คณะเขาไปพออยู่รอดบ้าง ผู้เช่นนี้ไม่ควรมีอยู่ในสังคมลูกเสือชาวบ้านเลย ถ้าขืนปล่อยให้มีอยู่ เขาคือหอกข้างแคร่นั่นเอง

เพราะลูกเสือชาวบ้านทุกคน นิยมกระทำมากกว่าคำพูด กล่าวสัตย์ปฏิญาณตนไว้อย่างใด ต้องกระทำตามคำพูดปฏิญาณอย่างนั้นได้ทุกอย่าง แม้ชีวิตก็พลีสละเพื่อรักษาคำพูดไว้อย่างกล้าหาญ ไม่ใช่อย่างปากว่าตาขยิบหน้าเนื้อใจเสือ

คณะลูกเสือชาวบ้าน จึงควรได้รับนิยมว่าเป็นผู้ครองชาติไทย ที่เทิดทูนรักษาพระพุทธศาสนาและพระมหากษัตริย์ไว้เหนือเกล้าอย่างแท้จริง เพราะมีผ้าพันคออันศักดิ์สิทธิ์คุ้มครองใจไม่หลงลืม.

๗ สิงหาคม ๒๕๑๙

บูชาแม่ กับ กลอนปฏิทิน

พระนิพนธ์

สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ (วาสนมหาเถระ)

สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก

วัดราชบพิธสถิตมหาสีมาราม

กลอนปฏิทิน

เห็นเขารับ เหรียญตรา ค่าความชอบ
ผู้รับมอบ เอิบอิ่ม ยิ้มแย้มเอื้อน
ด้วยทรงโปรด พระราชทาน ความดีเยือน
อย่าลืมเตือน ตนต้อง สนองดี.
ให้สมเกียรติ เหรียญตรา อย่าประมาท
อย่าลืมชาติ เงาตน จะบ่นปี้
หรือเหิมเห่อ ทะเยอทะยาน ด้านอัปรี
จะเสียศรี ศักดิ์เหรียญตรา กลับฆ่าตน.

นัย จากข้าราชการรับเหรียญตรา

ความเฉลียว ฉลาด สามารถมั่น
ข้อสำคัญ เอาตัวรอด เป็นยอดผล
รู้ทำคุณ ละโทษ ประโยชน์ดล
มวลหมู่ชน ฉ่ำรัก สมัคชม.
ส่วนฉลาด แกมโกง ตรงรู้มาก
เสียแต่น้อย คอยถาก เพื่อนขรม
ทั้งปากหวาน ก้นเปรี้ยว เป็นเกลียวกลม
ยาพิศม์ขม เคลือบหวาน วานระวัง.

นัย จากการเดินทางไปต่างจังหวัด

ความพอดี จำมี ที่ทั่วไป

เพียงอวัย — วะเรา เผ้าดูมั่ง
อิริยา — บถสี่ ที่ลุกนั่ง
อย่างไหนตั้ง นานเหนื่อย ก็เมื่อยล้า.
ส่วนภายใน หัวใจปอด ตลอดตับ
กระเพาะรับ อาหาร ทุกด้านถ้า—
มากเกินดี มักมี แต่โรคา
ทุกอย่างว่า พอดีไว้ ย่อมให้คุณ.

นัย จากการสนทนาปรารภถึงอนามัยของบุคคล

ทำพิธี รีตอง ต้องมีหลัก

อย่าคิดมัก ง่ายโง่ โชว์แต่หุ่น
เพราะระเบียบ ของงาน เป็นการจุน
สนับสนุน ประเพณี ของดีไว้.
ท่านที่รู้ ต้องเป็นครู นำสู่หลัก
หากไม่ตัก เตือนรักษา พาไถล
ธรรมเนียมงาม พยายาม ถนอมให้
ยั่งยืนไป ถึงลูกหลาน ตระการเมือง.

นัย จากพิธีทำบุญคล้ายวันเกิด

ยามมั่งมี ศรีศักดิ์ อัครฐาน
ลืมวงศ์วาร บ้านเก่า ไม่เอาเรื่อง
ลืมพ่อแม่ พี่น้อง ญาตินองเนือง
กระดากกระเดื่อง มิไปมา หาสู่เลย.
เผ้าหลงเมีย เสียญาติ ขนาดนี้
จะมีใคร ใยดี ชี้ชวนเผย
สายโลหิต ชิดเก่า มิเผ้าเชย
หน่อยก็เกย แห้งตาย ญาติใหม่ทิ้ง

นัย จากคำบอกเล่าชีวประวัติ

เผ้าเลี้ยงลูก แต่ละคน ทนลำบาก
ยิ่งลูกมาก กรากกรำ ระกำยิ่ง
กว่าจะโต แต่ละคน กังวลจริง
ลูกเป็นสิ่ง ชูใจ ให้อดทน.
แต่ว่าลูก ทั้งหลาย ห่อนหมายมุ่ง
คิดบำรุง สองพ่อแม่ ให้แผ่ผล
สุขสบาย ตอบสนอง ปองกมล
เพราะจิตจน กตัญญู ผู้มีคุณ.

นัย จากการสนทนาปรารภถึงการเลี้ยงลูก

ผู้ถือพรต พรหมจรรย์ บรรพชิต

บำเพ็ญกิจ ระงับบาป กำราบขุ่น

สร้างเมตตา อารี ที่เป็นบุญ

ซื่อตรงสุน – ทรทรง ตรงแนวธรรม.

เพียงพูดจา พาที มีกลอกกลับ

เบื้องต้นรับ ปลายตลบ ตะแลงร่ำ

เพราะเห็นเงิน ตาโต โมหะนำ

ละเลิกคำ สัตย์พรต มิงดงาม.

นัย จากเรื่องคำพูดตลบตะแลงของบรรพชิต

เพื่ออยู่เย็น เป็นสุข ปราศทุกข์ภัย

เห็นเขาว่า ผู้ใด ใจเก่งห้าม

เศกคาถา อาคม ขรมตาม

พยายาม กัมหัวเข้า เป่าน้ำลาย

ผู้อาจารย์ ก็ต้องการ สำราญรื่น

มัวเศกให้ เขาอื่น ดูง่าย ๆ

ใยลืมเศก แก่ตน ล้นสบาย

แท้ก็กลาย ไม่ขลัง เพราะหวังเกิน.

นัย จากอาการพระอาจารย์ที่มาร่วมพิธี

โอ้ร่างกาย ใช้งาน ทุกด้านหนัก
มิได้พัก ผ่อนพอ ก็ขัดเขิน
กินไม่ได้ นอนไม่หลับ สำทับเมิน
อ่อนเพลียเพลิน ไข้รุม สุมร่างกาย.
เราตรากตรำ เขามินำ มาตรองตรึก
ดีแต่นึก เรื่องตนเสร็จ สำเร็จง่าย
ใครอดอยาก ปากแห้ง แล้งแทบตาย
หมดความหมาย ใจฉะนี้ คบทีเดียว.

นัย จากการเดินทางรถไฟขบวนกลางคืน

กิจการใด ได้ทำ นำปรากฏ
คนอื่นจด จำแยบ เป็นแบบเหนี่ยว
เห็นว่าดี มีคุณ สุนทรเทียว
เพิ่มแรงเรี่ยว ให้ขยัน หมั่นต่อเติม.
เป็นศักดิ์ศรี ของชีวิต คิดประโยชน์
ห่างเหินโทษ สมควร ด่วนพูนเพิ่ม
ทำประวัติ ฝากแผ่นดิน ถิ่นจำเดิม
ดีกว่าเหิม ให้ร้าย ภัยประชา.

นัย จากมีผู้มาขอเรื่องพิมพ์งานศพ

เคยอดอยาก กรากกรำ ทำแต่กิจ
เพื่อชีวิต โรจน์รุ่ง พุ่งไปหน้า
อายุปูน ๕๐ ปี มีระอา
อดหลับนอน ก็หา อ่อนเพลียกาย
พอ ๖๐ เลยผ่าน พาอ่อนแอ
กรากกรำหน่อย ไข้แห่ เข้าโหมหลาย
พักมิลง เพราะธุระ มีประปราย
ซังกะตาย ทนทำ ด้วยจำใจ.

นัย จากต้องทนทำธุระทั้งๆ ที่กำลังมีไข้

อันร่างกาย ถ้ามิได้ อาหารช่วย
ย่อมระทวย ถอยแรง แข็งไม่ไหว
เพราะอาหาร ปรนปรือ ทุกมื้อไว้
เราจึงได้ กำลัง เปล่งปลั่งกาย.
ถึงกระนั้น ควรมี สติเพิ่น
เลือกที่เป็น คุณจริง สิ่งง่ายๆ
อย่าจะกละ ตะกราม ตามน้ำลาย
เกิดโรคภาย ในกระเพาะ เพราะลิ้นรน.

นัย จากการที่ยังเบื่ออาหาร **ร่างกายอ่อนเพลีย**

"ใคร่ครวญก่อน จึงทำ ดีกว่า"

เถระภา — ษิตนี้ ชี้เหตุผล
จะทำกิจ สิ่งไร ไตร่ตรองกล
โครงการจน เหมาะสม นิยมควร.
ย่อมได้งาน งามเรียบ ระเบียบบท
มิต้องอด สูแขก แจกยิ้มสรวล
ถ้านึกได้ ทำไป ขาดใคร่ครวญ
งานก็ล้วน ขาดคุณ สุนทรธรรม.

นัย จากงานพิธีสงฆ์ที่ยังขาดระเบียบ

เมื่ออายุ ลุปูน เก้าสูญแล้ว

มิควรแกร่ว ไปงาน ทรมานร่ำ
น่าจะพัก ผ่อนกาย คลายระกำ
การฝืนกำ — ลังลด หมดแรงลอย.
ถือว่าบุญ วาสนา จึงกล้าแข็ง
กะย่องกะแย่ง เดินนั่ง ยังดูถอย
ฝืนสังขาร เหมือนผลาญชีว์ ทีละน้อย
หรือใช้สอย เสียให้สม บ่มมานาน.

นัย จากอาการของคนแก่

ประพฤติธรรม ดูธรรม ปล้ำที่กาย
ความจริงภาย ในจิต คิดกล่าวขาน
ที่ต้องการ เจ็บไข้ จนวายปราณ
ตามพระท่าน สอนให้เปรื่อง เรื่องความจริง.
อันมีอยู่ เป็นอยู่ คู่กับชีพ
รู้แล้วรีบ ปลูกฝัง อย่านั่งนิ่ง
รู้มิแท้ รู้คอยแก้ แปรจริงทิ้ง
รู้หลงยิ่ง เลยจริง ยิ่งห่างธรรม.

นัย จากการสนทนาเมื่อพิธีบรรพชาเสร็จ

ตั้งชื่อเด็ก หญิงชาย ให้พ่อแม่
ยินดีแท้ ว่าเสนาะ ไพเราะขำ
ทั้งเลี้ยงง่าย ไม่ขี้โรค โศกระกำ
เลยแนะนำ ญาติมิตร ติดต่อมา.
พลอยดีใจ ได้ทำบุญ อุดหนุนสุข
ให้ปลื้มปลุก ลูกมีชื่อ ลือสง่า
ชีวิตเรา คอยให้เขา เฝ้าปรีดา
คงดีกว่า เขารังเกียจ เกลียดน้ำคำ.

นัย จากการตั้งชื่อเด็ก

ห้องทำคลอด ตลอดเครื่อง อุปกรณ์
ทันสมัย พักผ่อน นอนหงายคว่ำ
สะอาดเรียบ เข้าระเบียบ เทียบประจำ
คอยรับทำ คลอดพิเศษ เหตุปลอดภัย
นึกถึงเด็ก สมัยนี้ มีบุญแท้
ส่วนเราแว้ อยู่บนฟาก ทรากไม้ไผ่
ทั้งมดหมอ หยูกยา สากะใจ
ล้วนอาศัย ธรรมชาติ อุบัติมา.

นัย จากพิธีเปิดตึกทำคลอด

ยามบุญมา วาสนา นำสูงส่ง
ลาภยศยง ยิ่งศักดิ์ อัครฐาน์
ป่วยก็หาย หน่ายก็รัก ภักดีมา
คนนับถือ ลือชา ปรากฏไกล.
พอสิ้นบุญ สูญชนม์ หมดคนรัก
ป่วยกลับหนัก รักก็หน่าย กลับกลายใหม่
เป็นวิสัย น้ำใจตน วนเปลี่ยนไป
จึงเชื่อใจ กันยาก มากระวัง.

นัย จากการอ่านประวัติ

บรรพชิต บวชไป มักกลายกลับ
แทนเปลื้องบาป กลับรับ บาปต่อตั้ง
หาลาภยศ ตำแหน่ง แข่งประดัง
อาศัยวัด ปลูกฝัง มั่งคั่งเกิน.
บังสุกุล เทศนา อุตสาหะ
ถึงแม้จะ อาพาธ ไม่คลาดเนิ่น
ส่วนทำวัตร เช้าเย็น กลับเหม็นเมิน
จักเจริญ คุณธรรม งามกระไร.

นัย จากการทำวัตรเย็น

อยู่ยังบ้าน การอาชีพ บีบรัดเร่ง
ต้องเพิ่มแพ่ง พัฒนา ออกคว้าไขว่
หากเกียจคร้าน การหากิน ดิ้นรนไซร้
ยากจนใคร ไม่นำพา ถ้าเดือดร้อน.
เมื่อบวชเป็น บรรพชิต ชีวิตฝาก
กับชาวบ้าน อุปฐาก บำรุงร้อน
หลงสบาย ในทำนอง ทองมิรู้ร้อน
เป็นกินนอน ลวงเขา เฝ้าบำรุง.

นัย จากการทำวัตรเช้า

เป็นนักบวช สวดมนต์ ภาวนา
เพื่อสำรวม กายวาจา มิหายุ่ง
ถือศีลสัตย์ หัดสงบ สบผดุง
มนัสมุ่ง สันติสุข ทุกเวลา.
กลับพูดจา พาที มิมีสัตย์
สบถสบัด เลี่ยงหลอก จนออกหน้า
มุ่งอามิส มากกว่าธรรม ผืนตำรา
เสื่อมศรัทธา สาธุชน ขาดสนใจ.

นัย จากเรื่องสนทนา

อากาศร้อน อบอ้าว ใจเร่าร้อน
จะหลับนอน มิสบาย คลายเหงื่อไหล
อาบน้ำแก้ พอผ่อน ร้อนลดไป
หลับลงได้ พอสร้าง กำลังตน.
ครั้นฝนโชย โปรยหยาด สาดกระหน่ำ
รู้สึกฉ่ำ ชุ่มคุณ บุญเพราะฝน
ดังตกทุกข์ ได้ยาก ลำบากลำบน
ผ่านพบคน อุปถัมภ์ แสนฉ่ำคุณ.

นัย จากฝนตกให้คลายร้อน

อันคนดี มีน้ำใจ ใคร่เผื่อแผ่
หวังอยู่แต่ เอื้อเฟื้อ เกื้ออุดหนุน
ใครตกทุกข์ ได้ยาก กรากเข้าจุน
เจือด้วยบุญ คุณงาม มิขามเกรง.
เห็นใครดี มีลาภยศ ปรากฏเด่น
ก็มิเว้น ดีใจ ใคร่เสริมเร่ง
ทำมิได้ วางใจ ให้กรรมเอง
ไม่อวดเก่ง ริษยา อาฆาตกวน.

นึกก็ได้ ตามแนวพรหมวิหารธรรม

ประเพณี จัดงาน อ่านจำไว้
อย่านึกไม่ เกี่ยวข้อง ต้องสอบสวน
ยามเป็นใหญ่ ใช่ลูกน้อง ต้องถูกกวน
ไต่ถามถ้วน บอกมิได้ ขายเกียรติตน.
ครั้นทำเอง อวดเก่ง ว่ารู้รอบ
กลับก่อกอบ ผิดระเบียบ เปรียบเปรยบ่น
คล้ายกับยักษ์ หัวโต โง่เต็มทน
สมองล้น แต่อวดดี ขายขี้เท่อ.

นัย จากเห็นความบกพร่องของเจ้าของงาน

มีวิชา สามารถ ฉลาดรู้
อีกกอบกู้ คุณธรรม เป็นล่ำสัน
เสริมชีวิต สูงเด่น เห็นสำคัญ
เหมือนเพิ่มคั่น บันได ยาวไกลเกิน.
ดอกฟ้าพราว ดาวเด่น ย่อมเห็นไกล
พอคว้าไขว่ เคียงคู่ มิดูเขิน
ความรู้น้อย ถอยศักดิ์ เขามักเมิน
ดอกฟ้าเยิ่น สูงไกล เอื้อมไม่ทัน.

นัย จากการเตือนใจแก่ผู้ไปเรียนต่างประเทศ

พระท่านว่า คนหายาก ในโลกนี้
หนึ่งบุพพะ การี มีคุณขยัน
สองกตัญญู กตเวที เจตสัมพันธ์
เพราะมากผัน แปรใจ ไม่ทรงคุณ.
บุญคุณท่าน ท่วมหัว เลี้ยงตัวรอด
ยังแว้งกอด กัดทำลาย สลายวุ่น
เลี้ยงไม่เชื่อง เยื่องเน—รคุณบุญ
ใจทารุณ ท่านว่า อย่าคบควร.

นัย จากการบอกเล่าถึงนิสัยของบางคน

ผู้รับใช้ ไม่เข้าใจ ในระเบียบ
เพียงแต่เทียบ ที่น้ำร้อน ก็ร่อนเร่อ
ที่น้ำชา น่าดู หรูพะเรอ
กลับทำเซ่อ ชงชา มาในปั้น.
ส่วนในถ้วย กลับค้าง ปล่อยว่างเปล่า
ไม่รินน้ำ เติมเข้า ผิดเค้าขัน
เรื่องผู้ทำ ไม่เคยใช้ อย่างไรกัน
ผู้ใช้นั้น ก็ไม่ชี้ ที่ผิดทราม.

นัย จากเห็นปฏิบัติงานไม่มีระเบียบ

มรดก ของพ่อแม่ นั้นแน่นัก
ที่ลูกจัก รับครอง มิต้องขาม
เป็นกำไร ในชีวิต เฝ้าติดตาม
ควรสร้างความ ร่ำรวย ช่วยเป็นทุน.
ผู้ที่หวัง มรดก อย่างงกเงิน
พ่อแม่เจริญ ชีพยืน กลับฝืนขุ่น
ยืดเวลา ครองทรัพย์ จับทารุณ
เลยวายวุ่น แช่งพ่อแม่ แก่ตายพลัน.

นัย จากการแบ่งมรดกแก่ลูกหลาน

เห็นเค้าฝน คำรณมืด นภาพื้น

ทุกผู้ตื่น ใจคลาย หายร้อนบ่วน

เฝ้าหลงคอย ฝนลอย ผ่านเลยรวน

ความเย็นหวล หางวับ ไปกับตา.

เหมือนเฝ้าพร่ำ ยุติธรรม บำรุงหลัก

ทุกคนมัก ตักแบ่ง แสวงหา

คอยเท่าไร ไม่พบ สบวิญญา

เพราะต่างหนา อคติ ริลำเอียง.

นัย จากเห็นฝนตั้งเค้ามา แต่เลยไปตกที่อื่น

ยามมีบุญ รุนกันมา สวามิภักดิ์

รับภาระ เบาหนัก มิได้เกี่ยง

ต่างจงรัก ภักดี เต็มที่เพียง

อาจตายเรียง แทนได้ ใจมั่นคง.

พอไม่ยอม ตามมนัส ตัดประโยชน์

กลับถือโกรธ พยาบาท อาฆาตส่ง

ลืมน้ำคุณ อุดหนุน จุนเจือปลง

หน้าเนื้อใจ เสือตรง คำโบราณ.

นัย จากนิสัยของบุคคลบางคน

อันคนดี ใช่มี สกุลชาติ
หรือปัญญา สามารถ ใจอาจหาญ
หากรู้ดี ทำดีเด่น เป็นประมาณ
น้ำใจพล่าน ยุติธรรม ก่ำการุณ.
คนอื่นก่อน ถือหลัก ประจักษ์ใช้
เด็กผู้ใหญ่ ใคร่เคารพ นอบนบครุ่น
เพราะถือธรรม พรหมวิหาร เบิกบานบุญ
เสน่ห์หนุน ให้คนรัก ภักดีนาน.

นัย จากได้อ่านคุณสมบัติของคนดี

การบวชเรียน เพื่อเพียร อบรมตน
เฝ้าฝึกฝน ตามวิสัย ให้ไพศาล
ถ้าบวชเพียง เครื่องนุ่งห่ม มิสมการ
นิสัยพาล ภายใน ไม่เรียบร้อย.
กลายเป็นบวช เสียผ้าเหลือง สิ้นเปลืองเปล่า
ซ้ำพาเน่า เข้าวัด ขัดข้องบ่อย
ถ้าเลื่อมใส ยังมิกล้า ศรัทธาน้อย
อย่าเพิ่งพลอย บวชเข้ามา พาเสื่อมทราม.

นัย จากการบวชเรียน

จะห้ามเขา อย่างไร จงใคร่ครวญ

ตนต้องล้วน ทำได้ อย่างไม่ขาม
ดีแต่สอน สั่งเขา ตนเผ้าลาม
ทำอย่างความ ห้ามเอง ลืมเพ่งตน.
เรื่องความถูก ความดี ยังมีแง่
ต้องเหมาะแน่ กาลเทศ กับเหตุผล
ตนประมาณ บริษัท มิขัดกล
เลิศมงคล อยู่ตรงเหมาะ เฉพาะดี.

นัย จากการฟังเทศน์ถวายหลวง

กระจกเงา ส่องหน้า หาตำหนิ

ตรงไหนมิ เรียบร้อย คอยขัดสี
แก้บกพร่อง ของตน ค้นถูกที่
แก้กับเงา เผ้าขยี้ มิถูกตรง.
ฟังเขาสอน วอนเตือน เหมือนเขาช่วย
ให้สำรวย สวยสด กำหนดบ่ง
อย่าเห็นว่า เขาหมิ่น ถวิลปลง
จะเหมือนหลง แก้เงา ผิดเค้าควร.

นัย จากการฟังเทศน์กัณฑ์เช้า

ปรกติ มิไปมา ได้หาสู่

ได้เคยรู้ จักกัน พอนับถ้วน
ครั้นมีกิจ คิดพบ เฝ้ารบกวน
ล้วนแต่ชวน ช่วยเหลือ เพื่อสุขตน.
พอขัดข้อง กลับจอง ว่าใจจืด
ไม่ใยยืด สงเคราะห์ เจาะจงผล
มักแต่ได้ ตามใจ ประสงค์กล
ก็เหลือทน ทางช่วย ด้วยสุดแรง.

นัย จากการมารู้จักนับถือ ต่อเมื่อตนมีธุระ

ได้พูดจา นัดหมาย ไว้มั่นเหมาะ

ถึงเวลา จำเพาะ ผิดนัดแหล่ง
จะโทษผิด กับใคร ให้ระแวง
ตกลงแบ่ง คนละนิด เพราะผิดแล้ว.
มิอาจแก้ กลผิด ปลิดเป็นถูก
ด้วยผ่านผูก พ้นกาล นานแอ่วแซ่ว
ถือเป็นครู ต่อไป อย่าได้แคล้ว
ตรวจตราแน่ว อย่าเคลื่อน เหมือนเคยมา.

นัย จากรับปากแล้ว ไม่สำเร็จตามรับ

ลูกยังเป็น เห็นหน้า อยู่กว่าสิบ

มิหวลหยิบ มาประโลม โสมนัสสา

พอคนหนึ่ง ตายพราก จากอุรา

กลับโสกา ร่ำไห้ พิไรวอน.

ลูกที่อยู่ ใช่ผู้ จะมิตาย

คงต้องวาย ชีพบ้าง หลังหรือก่อน

มัวหลงทุกข์ อยู่ที่ลูก ปลูกอาวรณ์

ตัวจะมรณ์ เมื่อไร ลืมใคร่ครวญ.

นัย จากการร้องไห้ถึงลูกที่จมน้ำตาย

ยามฝนตก จิ้งหรีด กรีดปีกก้อง

เด็กคะนอง จ้องจับ นับไม่ถ้วน

กัดพะนัน ขันต่อ ก่อกรรมกวน

ตัวไหนชวน แพ้บี้ ขยี้ตาย.

เขาปั่นหัว มัวเมา เผ้าขบกัด

หลงฟาดฟัด ลืมเจ็บ เหน็บแหนมหลาย

ดังคนโง่ เชื่อยุ มุงมงาย

ปั่นหัวขาย ลวงกิน หลงสิ้นลวง.

นัย จากชีวิตคนที่เหมือนจิ้งหรีดถูกปั่นหัวให้กัดกัน

"ฝนตก ถูกแช่ง ฝนแล้ง ถูกด่า"

ก็เพราะว่า ไม่สม อารมณ์ห่วง
ผู้ยังไม่ ไถหว่าน พืชพันธุ์ปวง
หาฝนล่วง หลั่งน้ำ ดำพันธุ์นา.
ส่วนผู้กำ หนดงาน การชุมนุม
ต่างบ่นกลุ้ม ฝนตก เม็ดดกหนา
ไม่สมหวัง ดังประสงค์ ปลงนินทา
ฝนฟากฟ้า ยังพลอย คนคอยชัง.

นัย จากฝนตกตามฤดูกาล ก็มีวายถูกตำหนิ

อาจารย์ดี คนที่ใกล้ ไม่นับถือ

มักเลื่องลือ ต่างถิ่น เพราะกลิ่นขลัง
ด้วยคนใกล้ ได้รู้เช่น เห็นจริงจัง.
จึงยับยั้ง หยุดเพิ่ม เติมอาคม.
ผู้อยู่ไกล นานไปมา ได้หาสู่
พบเห็นอยู่ เยี่ยงผัดหน้า พากันขรม
แท้เพราะเชื่อ ใจเอง เบ่งอารมณ์
หลงนิยม คนอื่นขลัง บังตนเอง.

นัย จากสนทนาถึงอาจารย์ขลัง

ยิ่งเล่าเรียน ศึกษา วิชามาก
ยิ่งทำความ ยุ่งยาก ก่อกวนเก่ง
ฉลาดหลบ ทุจริต ติดนักเลง
เลยโฉงเฉง อบรม บ่มปราบปราม.
ปัจจัยสี่ ยังมิมี สมบูรณ์ทั่ว
ความร้ายชั่ว เพื่อปาก ยังยากห้าม
ซ้ำนิสัย พาลเสี้ยม สอนเหลี่ยมทราม
เลยยุ่มย่าม ปรามกัน ทุกวันไป.

นัย จากผู้ปกครองหาที่เล่าเรียนให้เด็กของตน

เพื่อให้สม ปรารถนา มานะตน
แม้ว่าคน อื่นทุกข์ ก็สุขได้
ใครเดือดร้อน ค่อนลำบาก ยากกะไร
ฉันสมใจ แล้วพอ อย่าวอแว.
นิสัยเห็น เช่นนี้ ถ้ามีศักดิ์
ก็มากมัก ข่มเหง คะเนงแน่
หากถอยศักดิ์ มักก่อร้าย วุ่นวายแปร
ลักฉกแห่ ปล้นหลอก ออกคนึง.

นัย จากการขอร้องให้ทำผิดระเบียบ เพอเด็กของตน

น้ำใจแม่ แม้ลูก ถูกมตะ

สิ้นระยะ กี่สิบปี มีบ่นถึง
มิลืมเลย ลูกแม่ แผ่คนึง
วันตายจึง อุทิศบุญ อุดหนุนตาม.
หัวอกแม่ แน่ทุกอก ปกรักลูก
เป็นบุญปลูก ดวงใจ ได้ล้นหลาม
มิเลือกศักดิ์ ยากจน ขัดสนความ
รักลูกห่าม เห่อสะเทือน เหมือนทั้งนั้น.

นัย จากพิธีทำบุญเพื่อธิดา

การทำนา อาศัยน้ำ เป็นกำลัง

ข้าวจึงตั้ง ต้นได้ ให้พืชพันธุ์
ที่เนินดอน น้ำอ่อน มิเอิบทัน
ที่ลุ่มลั้น น้ำเปี่ยม หมดเหลี่ยมงาม.
อันชาวนา เป็นกระดูก สันหลังชาติ
แต่ก็ขาด อุปถัมภ์ ซ้ำถูกหยาม
ข้าวทุกเม็ด เผล็ดจากเหงื่อ ชาวนานาม
มิควรข้าม ลืมคุณ อุดหนุนเทอญ

นัย จากการสนทนาเรื่องทำนาปีละ ๒ ครั้ง

ฟ้าคะนอง ร้องครึ้น ตื่นตระหนก

ฝนจะตก เปียกเย็น เห็นเค้าเนิน

อากาศทั่ว มัวคุ้ม ชะอุ่มเกิน

แต่แล้วเมิน มองหาย คลายคะนอง

เหมือนดังคน พูดพร่ำ อวดชำนาญ

วิชาการ เก่งหนึ่ง ไม่มีสอง

แต่มิทำ ให้เห็น เด่นทำนอง

ดีแต่ปอง สอพลอ ก่อกวนเมือง

นัย จากฝนตั้งเค้าคะนองแล้วไม่ตก

น่าอัศจรรย์ ปัญญา ช่างมนุษย์

สามารถขุด เขาเจาะ เซาะตัดเขื่อน

ตบแต่งใหม่ ใช้กำลัง น้ำปั่นเครื่อง

ไม่สิ้นเปลือง เชื้อเพลิง เถลิงงาน

หล่อคอนกริต เชื่อมชิด ภูเขากั้น

เพื่อกักกัน น้ำใช้ คุณหลายด้าน

มนุษย์น้อย ใจเติบ เอิบโอฬาร

วิชาการ สัตย์จริง ยิ่งอัศจรรย์

นัย จากการชมเขื่อนภูมิพล

ลูกคนไหน ทำให้ พ่อแม่ชื่น

ยินดีรื่น เริงใจ ได้สุขสรรพ์
ด้วยเชื่อถ้อย ฟังคำ มิร่ำรั้น
อีกขยัน ศึกษา วิชาการ
ชายได้บวช พรหมจรรย์ มั่นสงบ
หญิงประสบ สามี ที่หลักฐาน
มิถึงเลี้ยง ข้าวปลา ผ้าผ่อนงาน
นักปราชญ์ท่าน ว่าลูกเลิศ กตัญญู.

นัย สนทนากับท่านผู้เคยเป็นแม่

ธาตุในร่าง ยังวิ – ปริตถ่าย

เพื่อร่างกาย คงสยบ สงบอยู่
ไล่ของเสีย ออกบ้าง ร่างกายดู
สดใสฟู เฟื่องปรก – ติสบาย.
ก็มลทิน จับใจ ไฉนหมก
ปล่อยให้รก รุ่มร้อน บ่อนเสียหาย
ไม่เฉือดฉะ ชำระ สละคลาย
จะยิ่งร้าย คล้ายโรค ระดมดาล.

นัย จากธาตุกำลังถ่ายของเสีย

โอ้เจดีย์ นครศรี ธรรมราช

ทรงพระธาตุ พุทธองค์ บ่งขนาน
ประชาชน สนใจ นมัสการ
เป็นสถาน ร่วมจิต บูชิตองค์.
นี่คือผล ความดี บริสุทธิ์
ถึงวิมุติ กิเลสกล้า เป็นอานิสงส์
แม้นานนับ พันปี มิเสื่อมลง
ความดีคง สถิตย์ให้ ได้บูชา.

นัย จากนมัสการพระธาตุ

ยามเดินทาง ห่างเย่า กระเป๋าหนัก

ดูทุลัก ทุเลหิ้ว นิ่วเหนื่อยบ่า
แถมของฝาก มากหน่วย ช่วยพะว้า
พะวังหน้า หลังบอบ หอบรุงรัง.
หากปลงใจ ได้ที่ไหน ให้ที่นั่น
เหลือเพียงสิ่ง สำคัญ ใช้ลุกนั่ง
จะเบาแรง เบาห่วง ที่หน่วงรั้ง
เพราะเบากัง วลวาง ทางสบาย.

นัย จากถวายเครื่องไทยธรรมแก่สถานที่พัก

ไปที่ไหน ได้ผู้ คอยชูช่วย

จัดอำนวย ความสะดวก พรรคพวกหลาย

เหมือนวงศ์ญาติ อุปถัมภ์ ฉ่ำจิตพราย

พบแต่ง่าย ไม่ขัด สะกัดกวน.

ท่านว่ามาก เมตตา ให้อานิสงส์

ย่อมแวดวง สนองสุข ทุกสิ่งถ้วน

หากนิสัย ใจเหี้ยม เตรียมร้ายล้วน

พบแต่ส่วน ใครใคร ไม่อินัง.

นัย จากความสะดวกในการเดินทางไปต่างถน

ความศักดิ์สิทธิ์ มีฤทธิ์ สำแดงเดช

เหมือนกับเลศ ปาฏิหาริย์ ตระการขลัง

ทำให้น้อม นับถือ ระบือดัง

ต่างคนหวัง พึ่งฤทธิ์ ประสิทธิเม.

เมื่อเชื่อมั่น ตนนั้น แหละศักดิ์สิทธิ์

เพราะรวมจิต ติดมั่น มิหันเห

จงเศกสุข เอาเอง อย่าเร่งเท

พึ่งเสเพล ฤทธิ์ใคร ไม่แน่นอน.

นัย จากการฟังคำเล่าลืออภินิหาร

อนความคด คนเรา เฝ้าค้นคว้า
แม้หินผา ในไพร ไม่ย่อหย่อน
เก็บมาบด ตำกระจาย ขยายก้อน
แล้วเลือกช้อน แร่งาม ทำกำไร.
เช่นคนดี มีคุณ ธรรมเด่น
จะหลีกเร้น ป่าเขา ลำเนาไร่
เขาย่อมเพียร คบหา สักการ์ไซร้
ดังช้างเผือก อยู่ไพร คนไล่ชม

นัย จากการชมเหมืองแร่ถ้ำทะลุ ยะลา

ศาสนิก คอยปลึก ประพฤติตน
ตามใจชอบ ขวายขวน กังวลห่ม
ทิ้งที่ขัด จัดที่ชอบ ปลอบอารมณ์
มิตามร่ม ศาสนา กลพาลวง.
ศาสนิก ที่ดี ยินดียึด
รับประพฤติ พืชศาส — นาห่วง
จะยากเย็น อย่างไร ไม่คิดทั้วง
เดินตามห้วง ศาสน์นำ ประจำจริง.

นัย จากการสนทนากับผู้พิพากษา

อันบิดา มารดา ท่านว่าครู

คนแรกอยู่ ประจำเรือน เพื่อนอย่างยิ่ง

จะอบรม นิสัยลูก ถูกทุกสิ่ง

ให้เป็นมิ่ง ขวัญลูก ต้องผูกตน.

ประพฤติดี มีศีล สุจริต

ลูกจะติด ตามเยี่ยง มิเลี่ยงหล่น

ผิชอบพาล ปานบังคับ อัปมงคล

ลูกยินยล ก็จำ กระทำตาม.

นัย จากการอบรมผู้ใหญ่เพื่อเบนแบบอย่างที่ดีแก่ผู้น้อย

ยามมีบุญ เผ้าวุ่น มาเป็นข้า

พึ่งพระเดช กรุณา พาเกรงขาม

จะใช้สอย ดุว่า มิกล้าลาม

ล้วนเห็นงาม ยอมราบ เอิบอาบใจ.

ครั้นสิ้นบุญ สูญลับ เข้ากลับข่ม

ดังไม้ล้ม ข้ามเหยียบ เทียบกันได้

เช่นหงษ์ตก ปลักตม ทับถมไว้

ฝูงกาแก แซ่ใกล้ สาวไส้รุม.

นัย จากการรับดอกไม้ธูปเทียนในวันวิสาขบูชา

มักคิดเอา แต่ได้ ตามใจตน

เมื่อโภคผล บันดาล ตระการสุม
ใครจะตก ทุกข์ร้อน สะท้อนกุม
มินึกยุ่ม ย่ามช่วย อำนวยคุณ.
แต่พอใคร ใช้แบบ แยบตนบ้าง
กลับอวดอ้าง ถูกรังแก แซ่เสียงขุ่น
เมื่อตนเกลียด อย่างไร ไม่ควรวุ่น
ทำหันหุน กับเขา จักเบาพาล.

นัย จากนักการมากดกริ่งเพื่อส่งงาน ในยามพักผ่อน

อันสมบัติ พัสถาน บ้านเรือกสวน

เป็นเหตุชวน ครอบครอง ของลูกหลาน
ปองคอยรับ มรดก ปกครองงาน
อย่างสำราญ มิลำบาก ต้องกรากกรำ.
อายุยาว ลูกหลานเฝ้า แช่งให้ตาย
เขาจะย้าย เข้าครอง คะนองร่ำ
หากเจ็บป่วย จะยิ่งช่วย สาปส่งซ้ำ
ให้ตายค่ำ ตายคืน เขาขึ้นครอง.

นัย จากที่เคยเห็นตัวอย่างมากราย

พอความโลภ ขึ้นหน้า ปรีชาบีด

มุ่งแต่คิด ให้ได้ หัวใจหมอง
ลืมผิดถูก ควรมิควร ล้วนเผ้าปอง
ได้ครอบครอง สมประสงค์ ปลงว่าดี.
ส่วนผลร้าย คล้ายเบิ่ด ฝาเรือนโล่ง
ออกแจ้งโจ่ง ชาวบ้าน ทั่วฐานที่
เห็นความลับ ตลอดตัว ชั่วดีมี
ไม่สมศรี ได้กับเสีย คุ้ยเขี่ยเอง

นัย จากการสังเกตนิสัยของบางบุคคล

กิริยา มารยาท ฉลาดยึด

คอยประพฤติ สวยเรียบ ระเบียบเบ่ง
รักฝึกฝน อบรม บ่มตนเอง
ตาดูหู พึ่งเพ่ง พิจารณ์งาม.
แต่ถ้าอยู่ สุดกู่ ถิ่นที่เหมาะ
ดังกบเกาะ บ่อน้อย มิถอยข้าม
เห็นแม่น้ำ ลำคลอง ได้มองตาม
ก็ยากหาม เห็นแยบ แบบเจริญ.

นัย จากผู้ไม่สนใจระเบียบแบบแผนที่ดีงาม

อยากอยู่เย็น เป็นสุข สนุกสนาน
ทรัพย์ศฤงฆาร มูลมอง เป็นกองเขิน
ลูกเต็มบ้าน หลานเต็มเมือง เครื่องเพลิดเพลิน
แต่ไม่เมิน มุ่งมั่น ขยันทำ
กลับเที่ยวหา มดต่อ หมอดูฤกษ์
ช่วยบุกเบิก ฤกษ์งาม ยามดีปล้ำ
คนไม่ดี ดังที่ ฤกษ์ดีทำ
ยิ่งร้ายซ้ำ คอยแต่ฤกษ์ เพิกเฉยงาน.

นัย จากการสนทนาเรื่องฤกษ์ดี แต่คนไม่ดีตามฤกษ์

ของดีลี้ลับ

พระนิพนธ์

สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ (วาสนมหาเถระ)
สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก
วัดราชบพิธสถิตมหาสีมาราม

ของดีลี้ลับ

๑. อันของดี ที่สำคัญ นั้นซ่อนเร้น
ที่แลเห็น เป็นผิวล่อ ก่อให้หลง
รากตึกมั่น นั้นจมดิน ถิ่นทนคง
ได้ทานทรง ส่งตึกใหม่ ให้ถาวร.
ผนังต่อ ก่ออิฐ คอนกริตกลบ
ฉาบปูนลบ เรียบเลื่อน เกลื่อนกลายก่อน
แล้วลงสี ฉวีก่อง ผ่องอาภรณ์
มีใครย้อน ยอชมราก, อิฐ, หากเมิน.

๒. อีกเตียงตั่ง โต๊ะประตู ตู้เก้าอี้
ใช้ไม้ดี ต่อตัด ไม่ขัดเขิน
เนื้อไม้แข็ง แรงประสาน ทนทานเกิน
มีใครเยิร ยอบ้าง ช่างอาภัพ.
เพราะถูกฉาบ อาบผิว เสียปลิวไปล่
สี, น้ำมัน สรรใส่ วิไลจับ
ลืมเนื้อไม้ ส่วนใน ไม่นึกนับ
ผิวระยับ ยิบมัน ต่างหมั่นชม.

๓. สำมะหา กายา ของเราเล่า
ที่ใฝ่เฝ้า พเน้าพนอ ก็มีถม
ขัดสี ฉวีวรรณ หมั่นรดม

หน้า, ตา ผม, นิยมปรุง บำรุงบำเรอ.
หานึกถึง ซึ่งโครง กระดูกบ้าง
ที่ทรงร่าง กายเรา เผ้าแต่เผลอ
หลงแต่งปรุง ผดุงนวล ชวนชอบเพ้อ
กระดูกเน้อ ไม่นึกปอง ของสำคัญ
หรือหัวใจ ไตปอด ตลอดตับ
เครื่องสำหรับ กับร่าง อย่างมหันต์
ก็ซ่อนซุก กระดูกโครง โก่งป้องกัน
ใครกล่าวผ้น ใผ่เผ้า ก็เปล่าดาย.
ชมกันแซ่ แต่หน้า, นัยตา, ปาก
คอ, แขน, หาก สวยสม นิยมหลาย
เว้นกระดูก แล้วไม่ตั้ง เป็นร่างกาย
เว้นปอดไต ไส้ตับ ไม่นับคน.
ก็ยังไม่ มีใคร ได้สำนึก
ดำริตรึก ผึกปรือ ยังดื้อด้น
ส่วนสำคัญ ไม่หมั้น ป้องกันตน
สาระวน เพียงผิวผาด ชวนบาดใจ

๔. หรือเครื่องจักร ไกกล คนประดิษฐ์
กว่าจะผลิต เสร็จการ ใช้งานได้
เป็นรถยนต์ จักรยาน และรถไอ
เรือกลไฟ เรือรบ หลบน้ำดำ.
เป็นต้นนี้ ผู้ที่ได้ อาศัยสะดวก

	ทุกจำพวก	ลืมผู้คิด	ประดิษฐ์คร่ำ
	เพราะบีดทอง	ก้นพระ	เป็นประจำ
	เผ้าแต่พร่ำ	ชมเรือรถ	ไม่หมดเลย.
๕.	บริหาร	การปกครอง	ผองธุระ
	ผู้เริ่มกะ	กำหนด	กฎเกณฑ์เผย
	ล้วนลี้ลับ	อับหน้า—	ตาตามเคย
	กว่าจะเอ่ย	ออกนาม	ก็ยามตาย.
	ส่วนผู้ทำ	ตามแนว	ธุระนั้น
	ต่างก้ำกัน	ปรากฏ	กันง่าย ๆ
	มีผู้รู้	ผู้เห็น	เป็นแยบคาย
	เขาทั้งหลาย	หมายชม	นิยมใจ.
๖.	ข้อเขียนนี้	ชี้ชวน	ให้หวนนึก
	เปรียบเทียบตรึก	ตรองเห็น	เป็นไฉน
	ของที่จริง	สิ่งที่ดี	มีที่ใคร
	มักซ่อนเร้น	เพ้นไว้	ให้ลี้ลับ.
	เช่นรากตึก	ก่อลึก	หลบลงล่าง
	เนื้อไม้ช่าง	ต่อปาก	ไม้ประกับ
	กระดูกโครง	ทรงร่าง	ทางบังคับ
	หัวใจตับ	ปอดไต	ได้ซ่อนซุก
	ธรรมดา	ของดี	มีคุณมาก
	รู้เห็นยาก	มักลืม ๆ	ไม่ปลื้มปลุก
	ของที่จริง	สิ่งเลิศ	ประเสริฐยุค

แต่คนทุก คนไม่ ใคร่นิยม.
หลงแต่เพียง ผิวลวง ถ่วงใจล่อ
ชมกันป๋อ ออฮือ อื้อขรม
พระตรัสว่า ใจสำคัญ หมั่นปรารมภ์
ฝึกอบรม ข่มปลอบ จึงชอบเชิง.
ปลดจากบาป หยาบใหญ่ ให้ศูนย์ราก
ปลูกบุญมาก มูลมอง กองเถลิง
อบรมใจ ใสผ่อง ก่องสำเริง
มัวแต่เบิ่ง เหลิงหลง ตรงของลวง.

๗. เมื่อคิดเห็น เป็นธรรม— ดาคน
สาระวน เพียงเผิน เพลินใจหวง
เราอย่าหลง เข้าพง ดงทั้งปวง
พินิจหน่วง แน่ตลอด จักรอดตัว.
พิจารณ์ดู รู้เห็น ให้เด่นชัด
นอกในหัด หายหลง คงยังชั่ว
รู้เช่น เห็นชะนิด ไม่ปิดมัว
รักตัว สงวนตัว จากชั่วไว้.
เราทำดี หามี ใครชมชอบ
อุส่าห์กอบ โกยก่อ ต่อไปใหม่
ดีคงหนุน ดุนดัน มั่นดีไซร้
ดีต้องให้ ดีเด่น เป็นแน่นอน.

ของ ใดในโลกนี้ นานา
ดี เก็บ, หากแสวงหา ห่อนได้
ลี้ ซุกซ่อน, รักษา แสนห่วง
ลับ ดุจเพ็ชรเกิดใต้ ต่ำพื้นภูเขา.

๒๒ ส.ค. ๖๐

พิมพ์ที่ จำรงการพิมพ์
๔๗๖/๒๙ [illegible] กรุงเทพฯ โทร. ๒๘๒๘๓๙๕

นางสุนันทา เหลืองสวัสดิ์ ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา ๒๕๒๓